

Вв

Надія Кравцова
Ольга Придаток

Кк

УКРАЇНСЬКА МОВА

БУКВАР

1 частина

1

клас

Видавництво

«Підручки
і посібники»

Надія Кравцова
Ольга Придаток

УКРАЇНСЬКА МОВА

БУКВАР

Навчальний посібник для 1 класу
закладів загальної середньої освіти

У чотирьох частинах

Частина 1

Схвалено для використання в освітньому процесі

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2023

Посібник розроблено відповідно до Типової освітньої програми колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко

Привіт, учнівство першого класу!

Сьогодні розпочинається мандрівка сторінками нашого посібника. Він допомагатиме пізнавати чарівний світ рідного слова.

Тож ростіть здоровими, допитливими, наполегливими. Нехай ваші старання розквітнуть веселковими барвами слов'їної української мови.

Автори

Умовні позначення

— пограйся	— напиши елементи букв, букви, склади, слова
— досліді мовні явища	виплив — прочитай слово з буквою, яку ще не вивчали
— тексти для дітей, які вміють читати	— виклади елементи букв, букви з підручних матеріалів
— попрацюй в парі, групі	— зіскануй, переглянь відео, прослухай аудіофайли
— наведи, намалюй, розфарбуй, з'єднай	— виконай руханку або пальчикову гімнастику
— напиши для себе	— вибери завдання

ДОБУКВАРНИЙ ПЕРІОД

МИ – УКРАЇНЦІ

Прослухай пісню. Про яку мову йдеться в пісні? Якою мовою розмовляєш ти?

Розглянь карту України. Зафарбуй сердечко в тому краї, де ти живеш. Чим він тобі подобається?

Переглянь відеоролик. Чим ще славиться українська природа?

Намалюй усе, що тобі подобається в рідній Україні.

Місце для малюнка

- Прочитай вірш.
- Прослухай вірш.

Україна

Україна моя —
це пшеничні поля.
Тут твоя і моя
Батьківщина й рідня.
Це незламний народ,
що живе на землі.
Україна — це я.
Українці — це ми.

За Юлією Забіякою

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

ОЗНАЙОМЛЕННЯ ЗІ ШКОЛОЮ. ШКІЛЬНЕ ЖИТТЯ

Прослухай пісню. Кого веде мама в перший клас? Розкажи, про що ця пісня, користуючись малюнками та запитаннями.

Хто зображений на малюнку?

Що роблять діти?

Як ти гадаєш, чи подобається їм у школі?

Що ти розкажеш родині про свій перший шкільний день?

Обговоріть, як потрібно сидіти під час письма за партою (столом).

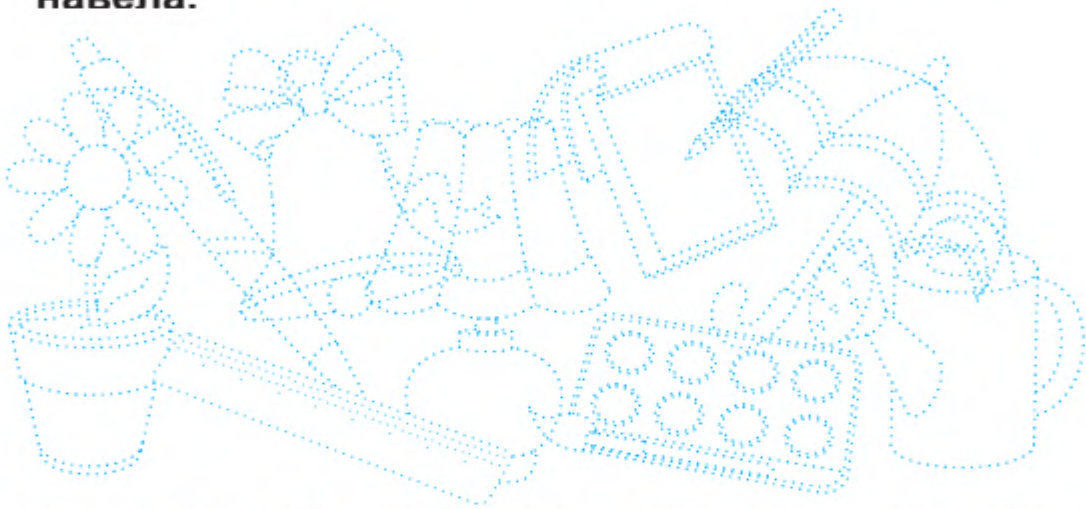

Довгі олівці розмалюй у синій, а короткі — у зелений колір.

Наведи кольоровими олівцями контури зображень предметів, які ти візьмеш у школу. «Засвіти» стільки лампочок, скільки зображень предметів ти навів / навела.

- Прочитай уривок із вірша.
- Прослухай уривок із вірша.

Вереснева пісня лине,
і дзвенить шкільний дзвінок.
Дітлахів щаслива зміна
поспішає на урок.

За Наталею Тріщ

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

СЛОВА – НАЗВИ ПРЕДМЕТІВ

Постав питання до кожного предмета, зображеного на малюнку.

Хто збирає малину?

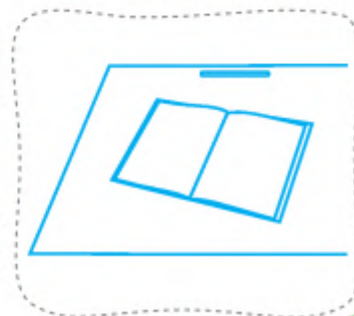
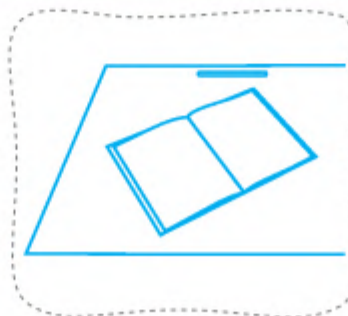
Хто сидить під деревом? Хто сидить на дереві?

Хто літає біля вуликів? Хто літає над квітами?

В українській мові є слова, які називають предмети.
Назви людей і тварин відповідають на питання **ХТО?**

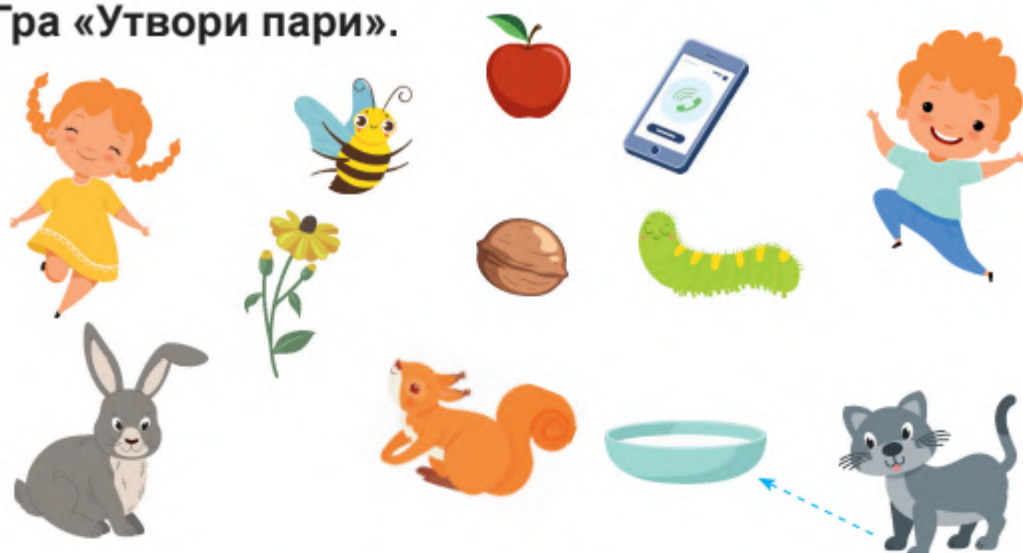

Обговоріть, як розміщувати зошит на парті / столі.

Гра «Утвори пари».

- Прочитай уривок з оповідання.
- Прослухай уривок з оповідання.

Добре вдома

У кожного є дім.

Пташкі живуть у гніздах.

Звірі — у норах.

Риби — у річці чи в морі.

Бджоли — у вулику.

Мурахи — в мурашнику.

А равлик навіть носить свою хатку із собою!

Зорі — на небі.

Люди — в будинках.

Книжки мешкають у книгарнях, у бібліотеках, на книжкових полицях осель.

А сміття живе на смітниках і в сміттярках. Це його оселя, і воно її дуже любить. Йому там затишно й зручно. Тому сміття дуже засмучується, коли люди необачно кидають його там, де заманеться. Тоді воно стає вуличним сміттям.

За Зорянюю Живкою

Розфарбуй зображення, назви яких відповідають на питання **хто?** Наведи шлях до домівки кожного.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

Що зображено на малюнках? Постав питання до кожного предмета.

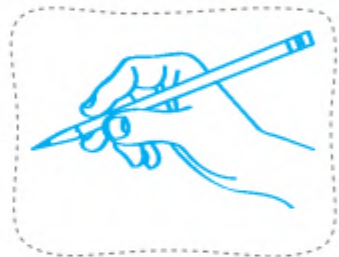
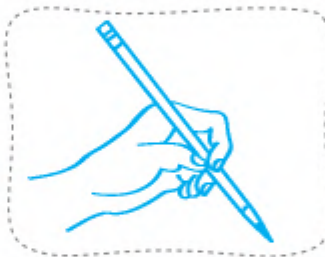

Пригадай казки, у яких трапляються ці предмети.

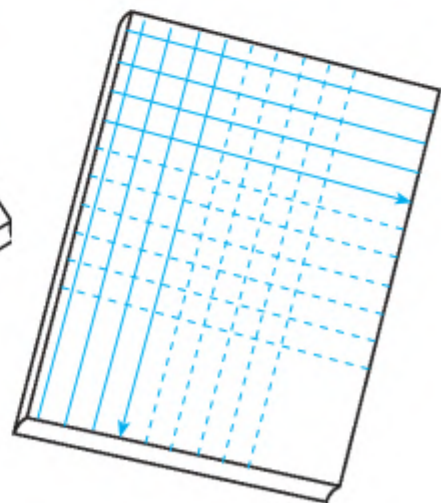
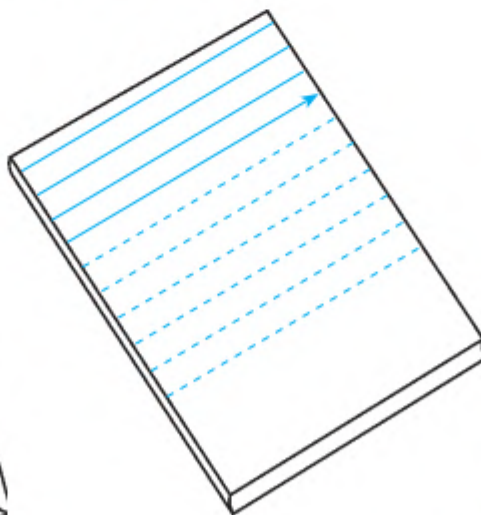
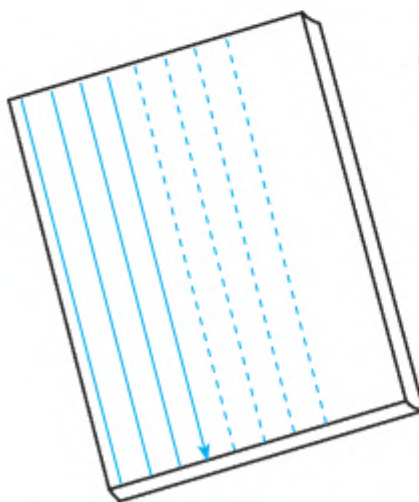
Слова — назви предметів, окрім назв людей і тварин, відповідають на питання **що?**

Обговоріть, як потрібно тримати олівець.

Заштрихуй за зразком.

- Прочитай початок казки.
- Прослухай початок казки.

Жили собі двоє мишенят — Круть та Верть і півник Голосисте Горлечко. Мишенята було тільки й знають, що танцюють та співають. А півник удосвіта встане, всіх піснею збудить та й до роботи береться.

Ото якось підмітав у дворі та й знайшов пшеничний колосок...

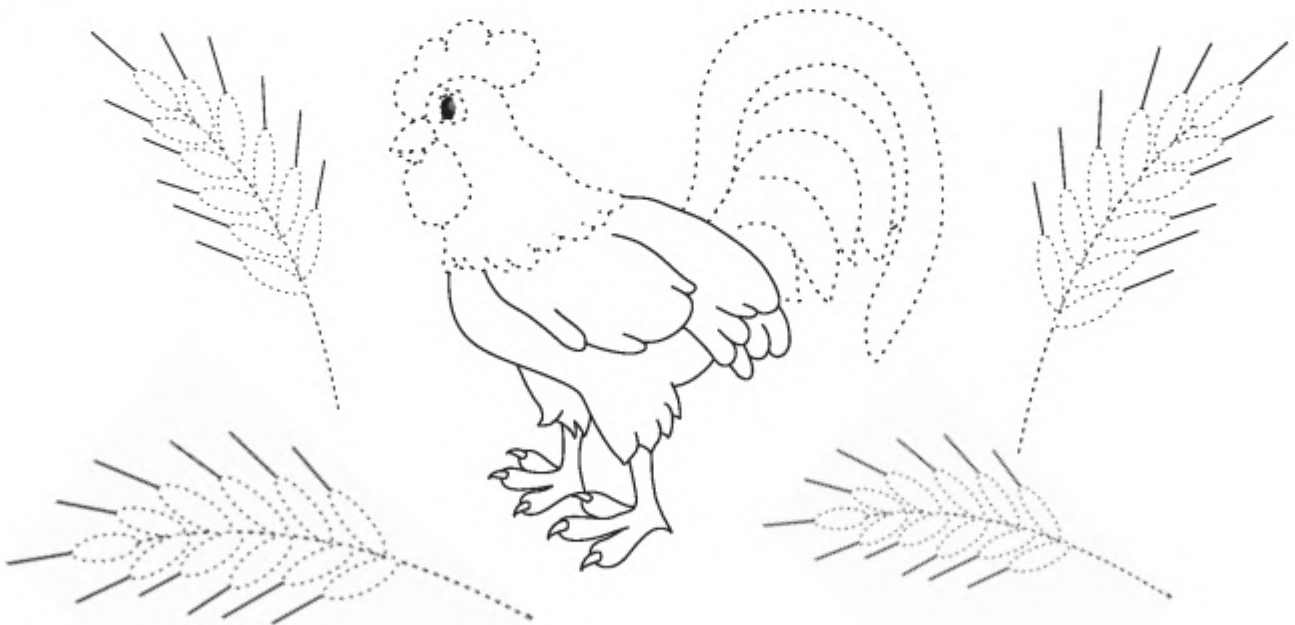
Прослухай казку «Півник та двоє мишенят» повністю.

Що знайшов півник? Що приніс він із млина?
Що півник спік із борошна?

Домалюй зображення.

Інсценізуйте казку «Півник та двоє мишенят».

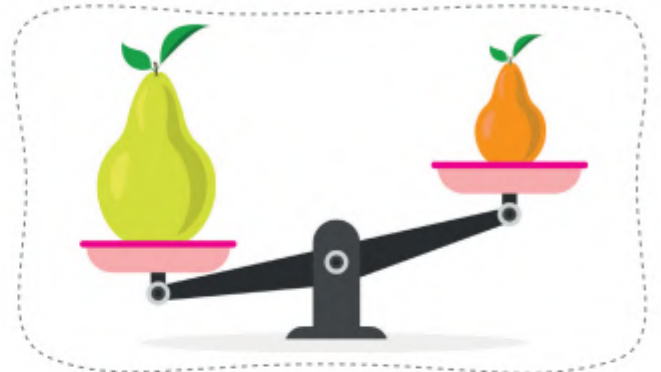
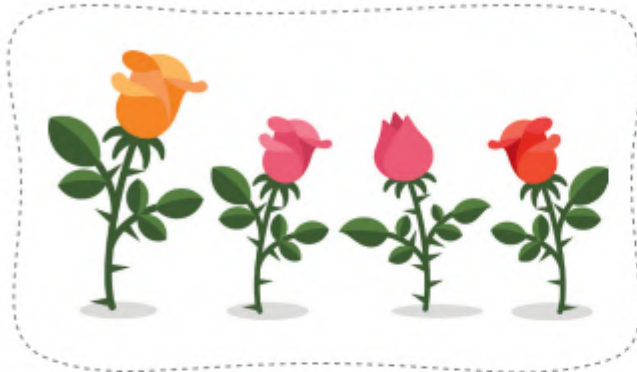
Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

СЛОВА — НАЗВИ ОЗНАК

Розглянь малюнки. Назви спочатку спільні ознаки предметів, а потім — відмінні.

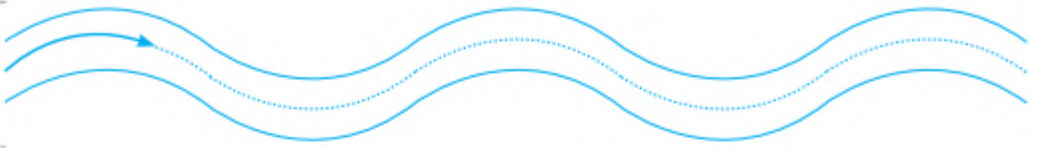

В українській мові є слова, які називають ознаки предметів. Назви ознак відповідають на питання **який? яка? яке? які?**

Розфарбуй зображення комах. Наведи лінії за зразком.

Розкажіть одне одному про метелика, якого ви бачили на прогулянці.

**«Увійди» в малюнок. Роздивися навколо.
Біля чого ти зупинишся? Який у тебе настрій?
Яка веселка? Яке сонце? Який метелик?
Яка кульбаба? Яка волошка? Які квіти?
Яке небо? Які хмари? Які гори?**

- Прочитай вірш.
- Прослухай вірш.

Упіймай колір

Кульбабка тиха при стежині
жовтієтьья сама собі.
А у волошки очі сині,
а в неба очі голубі.
Зелені клени стали колом
побіля нашого двора,
а ген за тихим жовтим полем
червоне сонце догора.

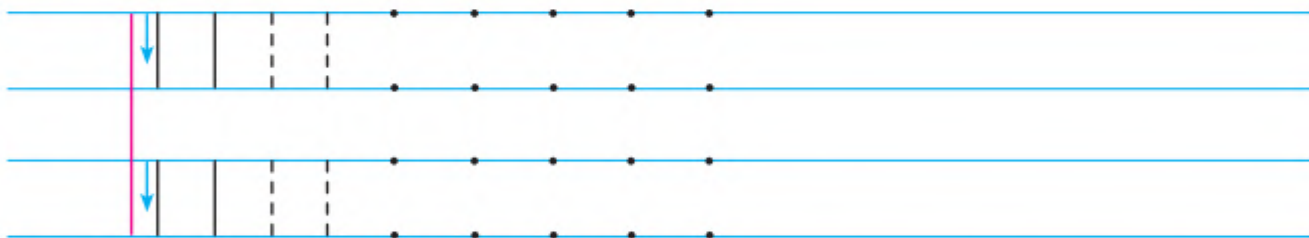
Євгенія Горєва

Порівняйте зображене на малюнку на с. 13 та у вірші.
Що спільного? Що відмінного?

Напиши лінії за зразком.

Прослухай та вивчи вірш. Який зайчик? Опиши.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

СЛОВА – НАЗВИ ДІЙ

Розглянь малюнки.

Що робить жучок сонечко? Що робить качечка?

Що робить півник? Що роблять білочки?

В українській мові є слова, які називають дії предметів.
Назви дій відповідають на питання **що робить?** **що роблять?**

- Прочитай та відгадай загадку.
- Прослухай та відгадай загадку.

Хто все літо гуляє,
їсть малинку, мед шукає,
ну а взимку тільки спить,
бо не має що робить?

Ганна Чубач

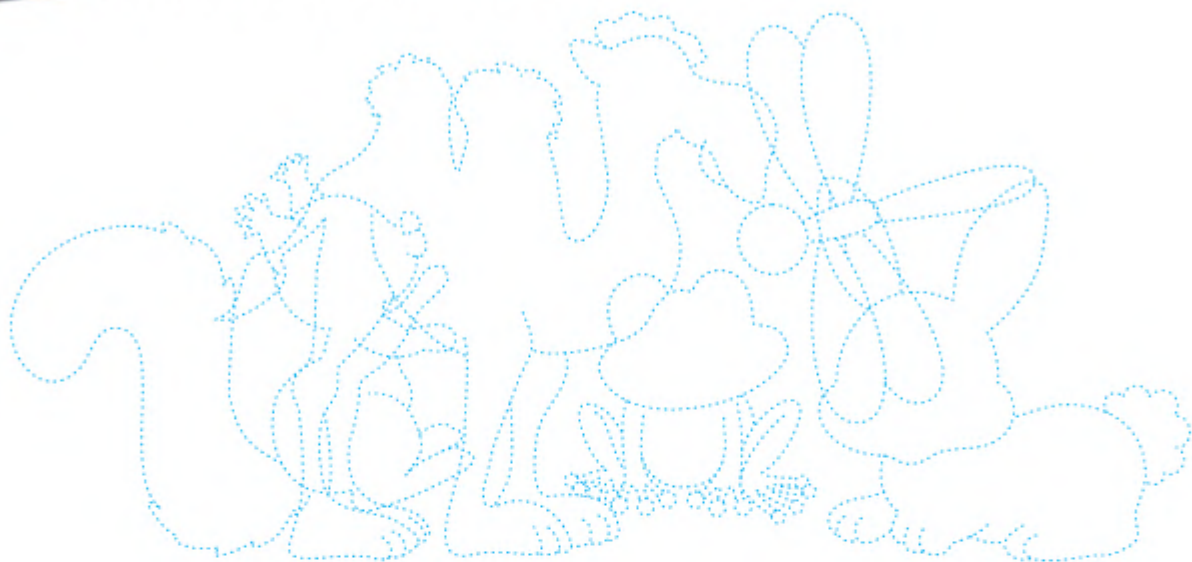
Що робить ведмідь улітку?

Виконайте руханку всі разом.
Що роблять діти на відео?

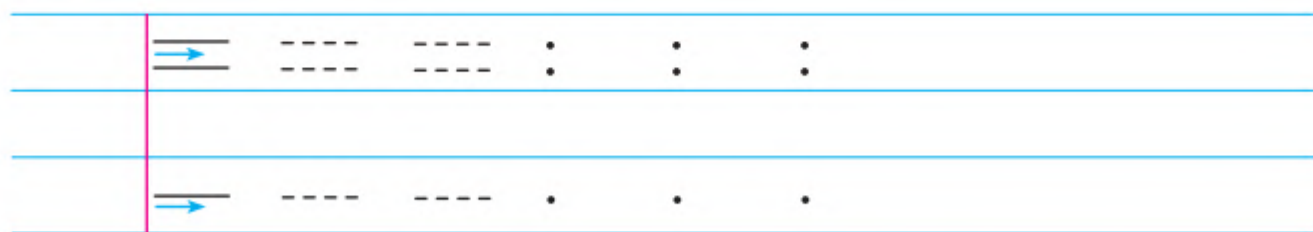
Назвіть усіх тварин, зображених на малюнку. Обговоріть, як пересуваються ці тварини.

Наведи контури тварин кольоровими олівцями. «Засвіти» стільки лампочок, скільки зображено тварин, що вміють стрибати.

Напиши лінії за зразком.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

СЛОВА – НАЗВИ ЧИСЕЛ

Розглянь малюнок.

Скільки дітей на малюнку?
Скільки метеликів?

Скільки квітів?
Скільки сонечок?

В українській мові є слова, які називають **числа**.
Назви чисел відповідають на питання **скільки?**

сонечко

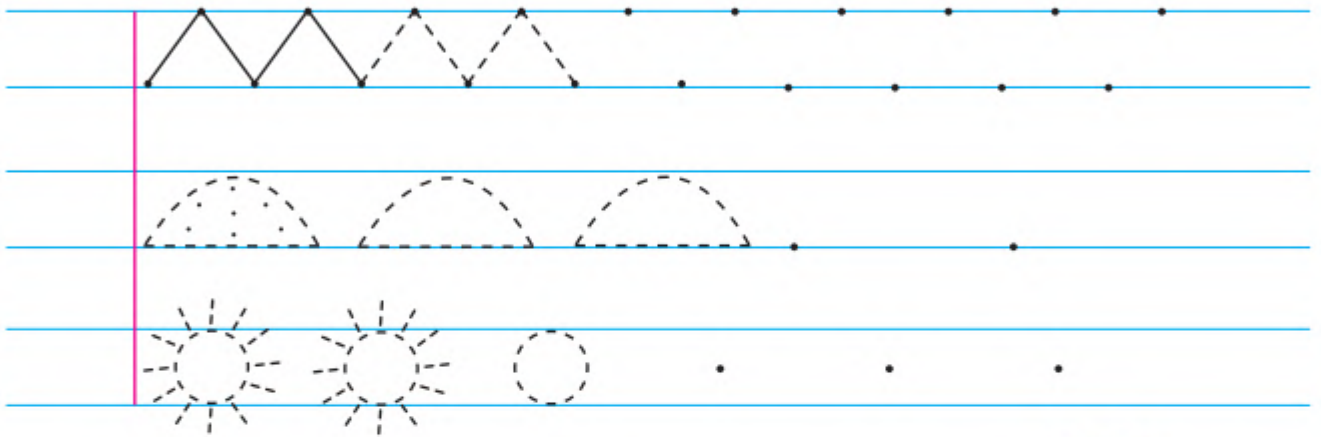
В українській мові є слова,
які мають **однакові назви**, але **різне значення**.

Виконай гімнастику для пальчиків.

Напиши за зразком.

- Прочитай лічилку.
 - Прослухай лічилку.
- Вивчи її напам'ять.**

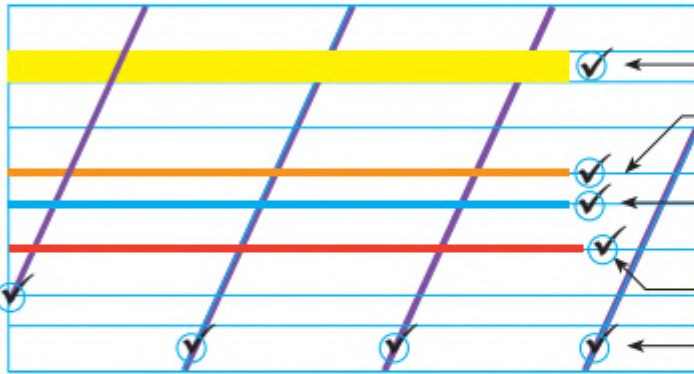
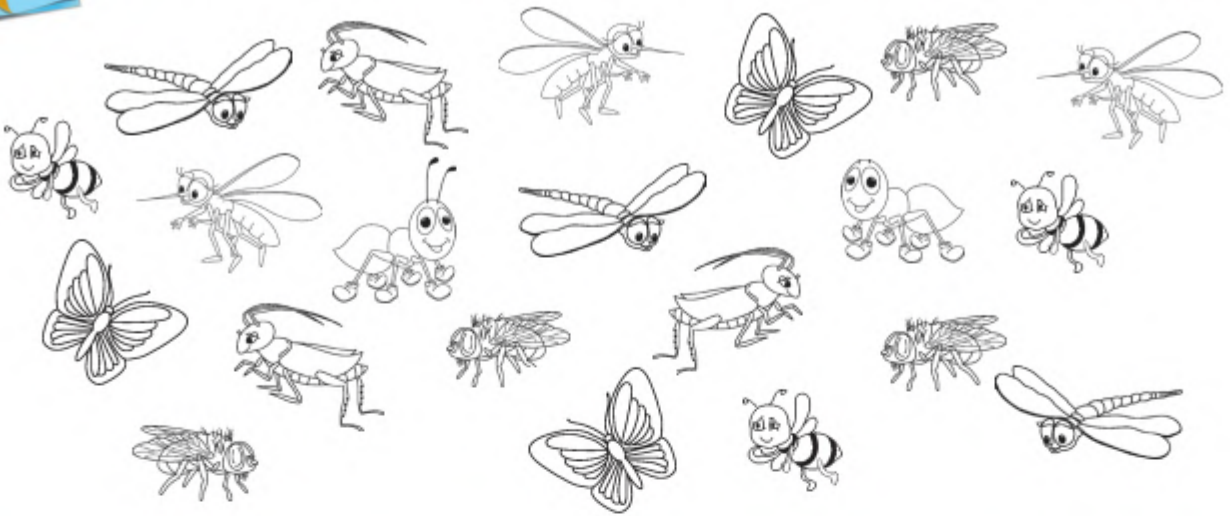

Раз — метелик. Два — жучок.
 Три — невтомний павучок.
 А чотири — бабка спритна.
 П'ять — то сонечко привітне.
 Шість — потішний світлячок.
 Сім — то джмелик-дивачок.
 Вісім — бджілка-трудівниця.
 Дев'ять — мушка-танцівниця.
 Десять — коник-стрибунець.
 Тут лічилочці кінець!

Леся Вознюк

Зафарбуй лише тих комах, про які йдеться і лічилці.

основний рядок
верхня рядкова лінія
нижня рядкова лінія
міжрядкова лінія
похила лінія

Зафарбуй у **жовтий** колір основний рядок. **Помаранчевим** олівцем наведи верхню рядкову лінію, **блакитним** — нижню рядкову лінію, а **фіолетовим** — косу лінію. Міжрядкові лінії наведи олівцем **червоного** кольору.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

СЛУЖБОВІ СЛОВА

Розглянь малюнки.

Що у хлопчика **на** столі? Що лежить **під** качалкою?

Що в дівчинки **на** столі?

Що лежить **між** морквою та баклажаном **на** овочевій тарілці?

Що вариться **в** каструлі? Що ти бачиш **біля** каструлі?

В українській мові є короткі слова, до яких **не можна** поставити запитання. Це — **службові слова**.

Сервірування столу

Що лежить **під** виделкою? Що лежить **біля** тарілки?

Що розміщено **між** виделкою та ножем?

Обговоріть, які ще правила поведінки за столом ви знаєте. Розкажіть одне одному.

Правила поведінки за столом

- ✓ Користуйся серветкою, якщо ротик забруднився.
- ✓ Коли ти закінчив / закінчила їсти, то ложку та виделку поклади у свою тарілку.

Напиши за зразком короткі похилі лінії. Обведи найкраще написану лінію.

Розглянь малюнок. Знайди та обведи:

- ✓ ляльку **в** кріслі
- ✓ песика **біля** шафи
- ✓ кубик **між** квітами і машинкою
- ✓ квіти **на** столі

Назви слова, які допомогли тобі знайти предмети.

- Прочитай скоромовку.
- Прослухай скоромовку.

Лис у лісі,
сич у стрісі*,
а горобчик на горісі
виють, квилять, цвірінчать —
скоромовку першу вчать.

Сергій Пантюк

*Стріха — нижній край солом'яної покрівлі, який звисає над стіною.

Навчися швидко проговорювати скоромовку.

Які службові слова ти впізнав / упізнала?

Де лис? Де сич? Де горобчик?

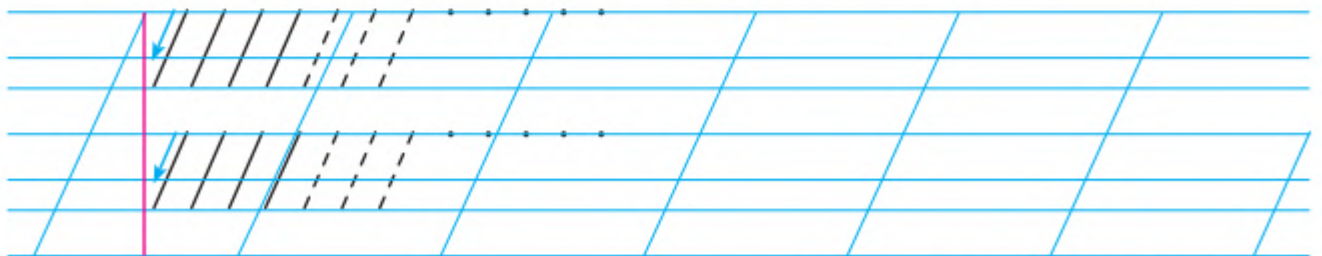
Що робить лис? Що робить сич? Що робить горобчик?

Виконай вправи для пальчиків спочатку однією рукою, а потім — обома руками.

Напиши за зразком подовжені похилі лінії.
Обведи лінію, найкраще написану.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

РЕЧЕННЯ

Парасолька. .

Чим корисна парасолька? ?

Гарна парасолька! !

Речення можна записати за допомогою схеми. Перше слово у схемі позначають , усі інші слова — , а службові слова — . У кінці речення може стояти крапка (.), знак оклику (!) чи знак питання (?).

Склади речення за малюнками та схемами.

 ? .

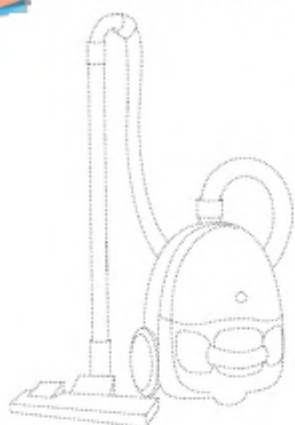

Напиши за зразком короткі та подовжені похилі лінії. Обведи лінію, найкраще написану.

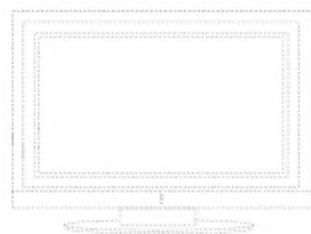

- Прочитай та відгадай загадку.
- Прослухай та відгадай загадку.

Він так морозить,
Так старається,
Що сам від холоду
Здр-р-ригається.

Анатолій Качан

Наведи зображення відгадки.

Обговоріть правила безпечної поведінки під час користування електроприладами.

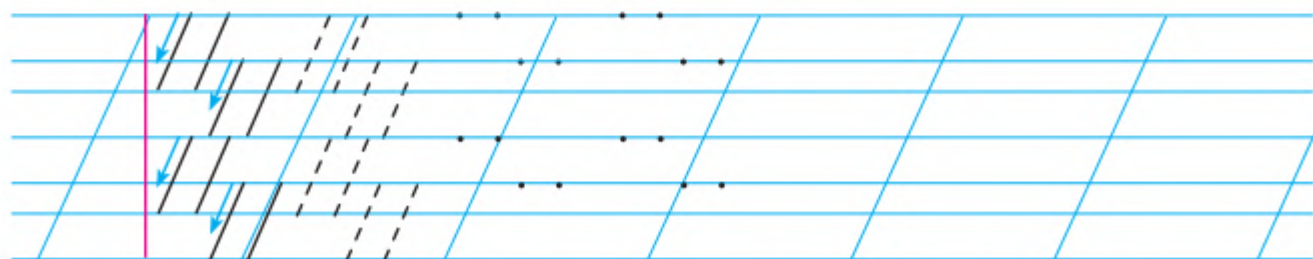

Правила безпечної поведінки під час користування електроприладами

- ✓ Не доторкайся мокрими руками до електричних кабелів.
- ✓ Не вішай речі на кабелі.

Напиши за зразком подовжені похилі лінії. Обведи лінію, найкраще написану.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

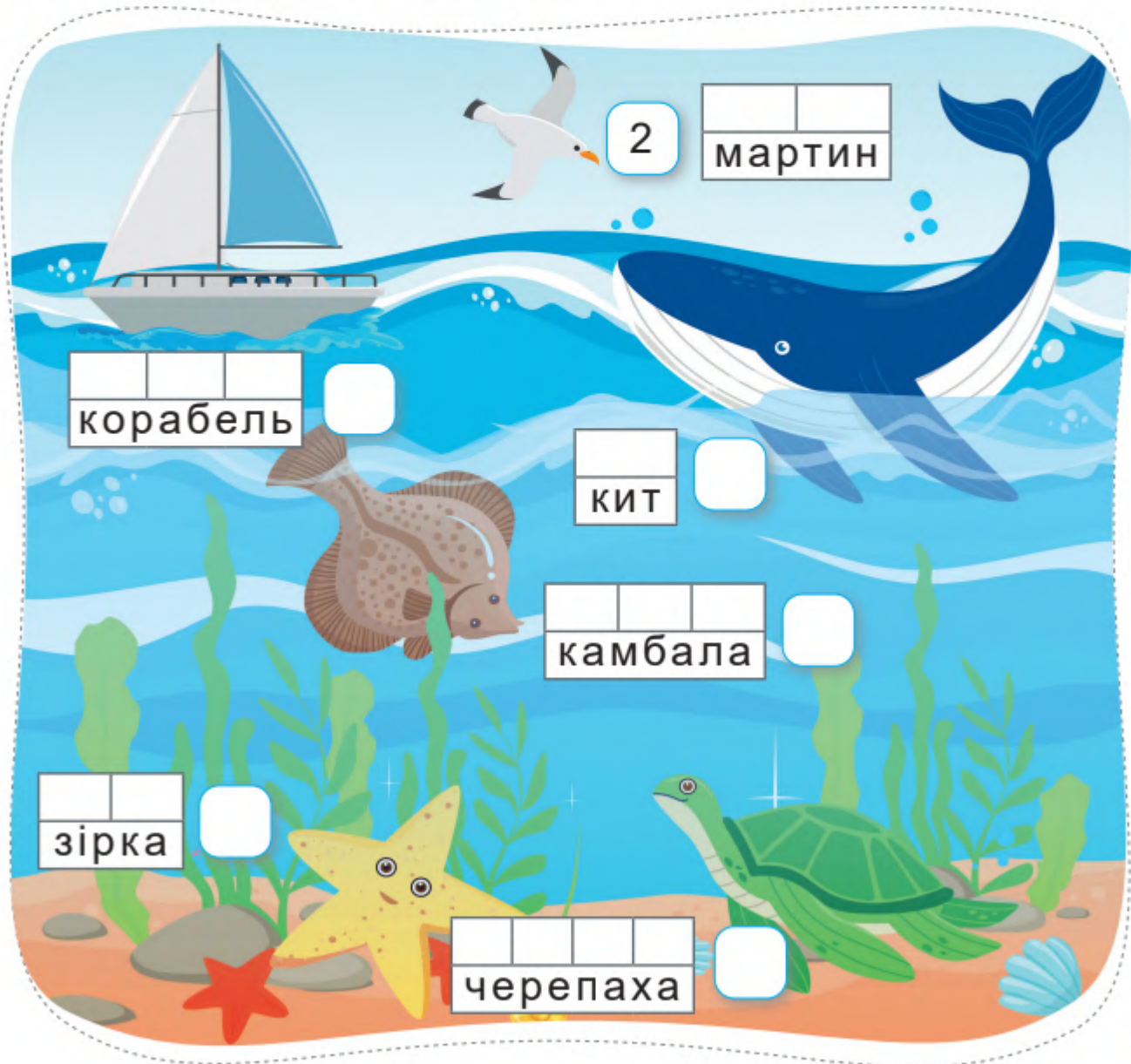

ПОДІЛ СЛІВ НА СКЛАДИ

Постав лікоть на парту, а долоньку піднеси до підборіддя. Скільки разів підборіддя торкнеться долоньки під час вимови слова — стільки й складів у слові.

Розглянь малюнок. Скільки складів у кожній моделі слова? Упиши кількість складів у клітинку біля кожної моделі.

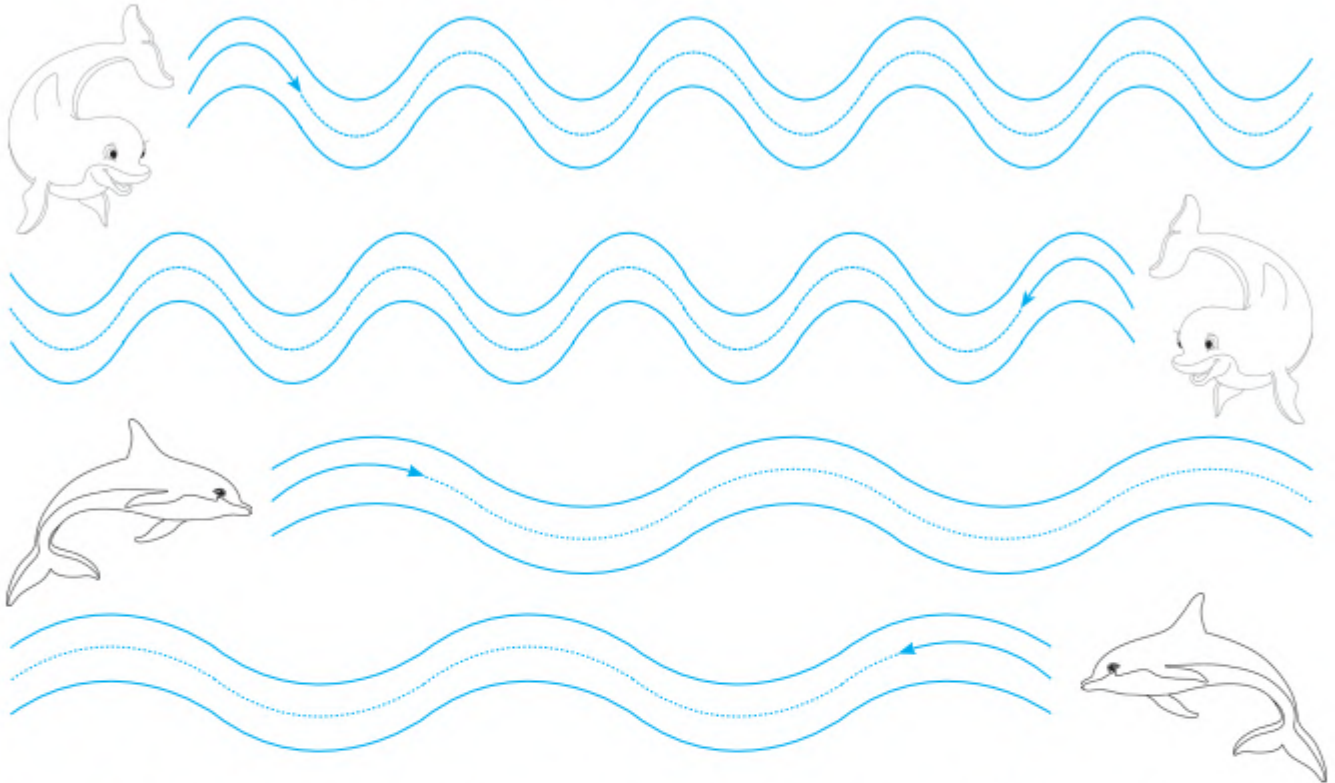

Розкажіть одні одним, що вам відомо про дельфінів.

Допоможи дельфінам подолати хвилі. Наведи лінії за зразком. Розфарбуй зображення дельфінів, які пливуть зліва направо.

Поділи за зразком слова́ на склади. У якому слові найменше складів?

щука

сом

карась

білуха

Перегляньте мультфільм про підводних мешканців.

- Прочитай уривок з вірша.
- Прослухай уривок з вірша.

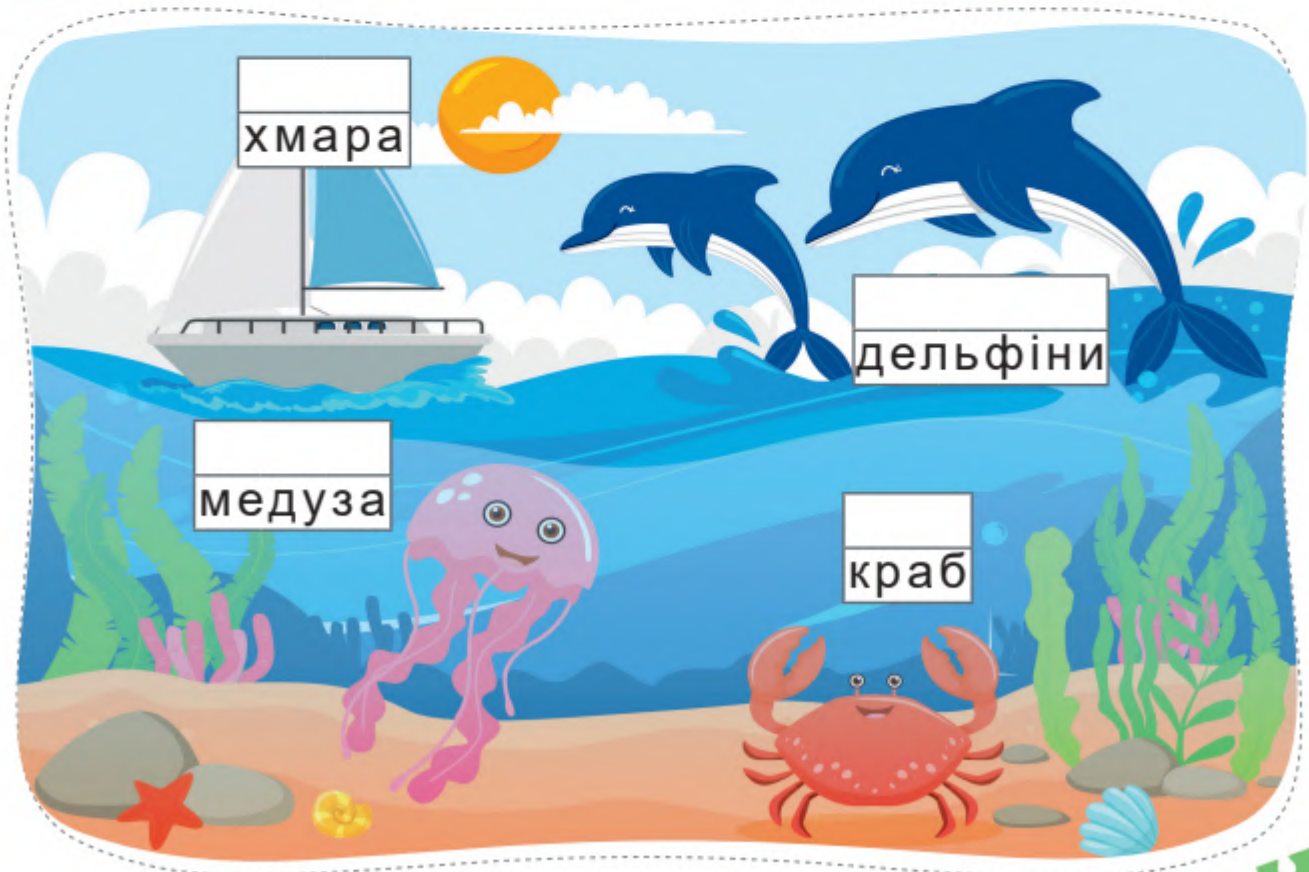
Море

Таємниць у нім чимало,
таємниці немалі...
Море хвилі розгойдало,
а на хвилях — кораблі.
Плаває медуза-соня,
краб їй шепче: «Не журись...».
А дельфіни рибу гонять,
срібні спини блись та блись...

Наталка Поклад

Розглянь малюнок. Поділи слова на склади.

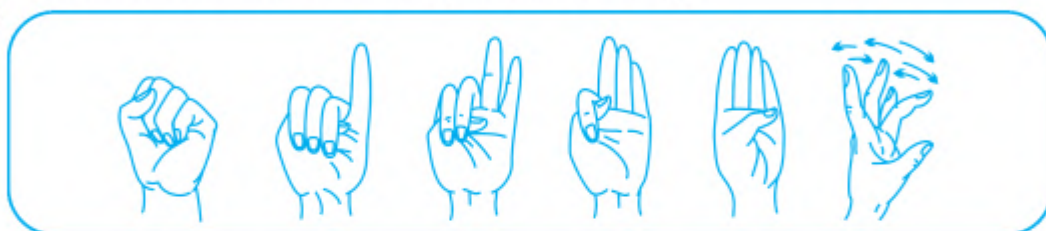

За зразком «осели» в модель трискладові слова.

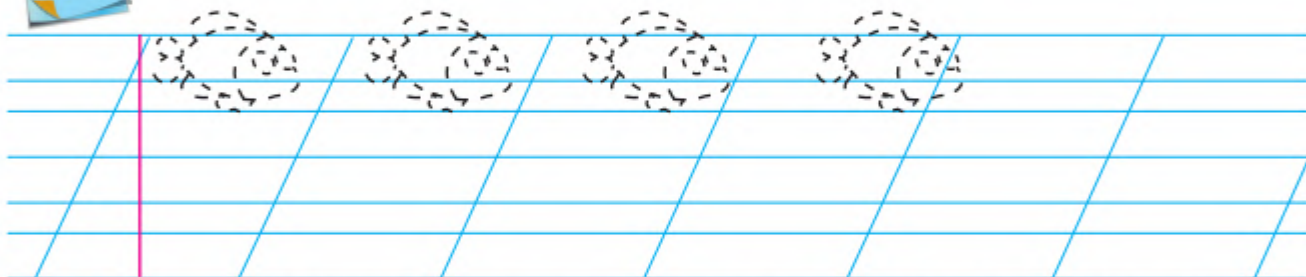
 мурена	 акула	 скат	 кашалот
			

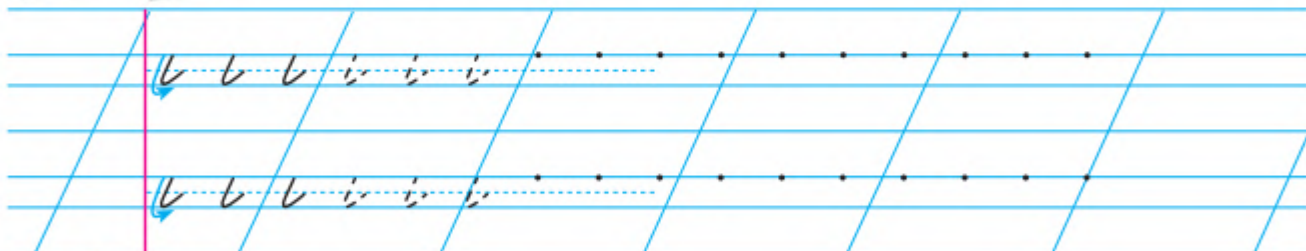
Виконай пальчикову гімнастику.

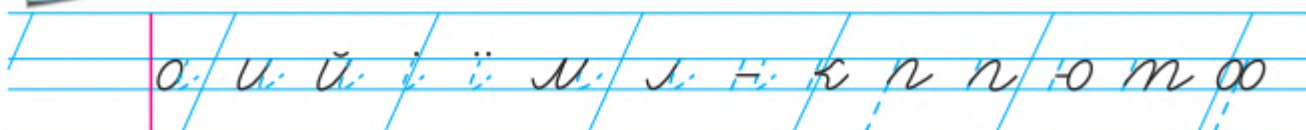
Наведи зображення рибок.

Напиши за зразком короткі похилі лінії із заокругленням унизу. Обведи лінію, найкраще написану.

Допиши елементи букв.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

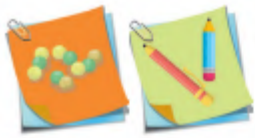

НАГОЛОС. НАГОЛОШЕНИЙ СКЛАД

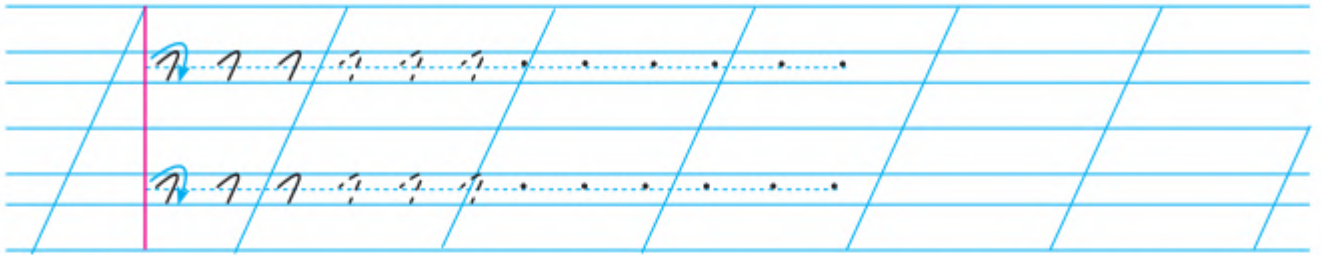
Щоб визначити наголошений склад, потрібно промовити слово вголос. **Наголошений** склад вимовляють **із більшою протяжністю і силою голосу**.

Розглянь малюнок і моделі слів на ньому. Обведи знак наголосу. Визнач, який склад наголошений.

Напиши за зразком короткі похилі лінії із заокругленням угорі. Обведи лінію, найкраще написану.

Поділіть слова на склади, поставте наголос. Обговоріть, який предмет зайвий. Чому?

кубики

лото

шахи

автомобіль

- Прочитай вірш.
- Прослухай вірш.

Ластовиння

Бігають, стрибають діти —
хочуть сонечко зловити.
— З неба сонця не дістати, —
кажуть дітям мама й тато.
Діток сонце привітало,
промінцем залоскотало.
Ластовинням вкрились щічки,
стали сонечками личка.

Ксенія Лелека

Знайдіть предмети, назви яких відповідають на питання **що?**. У комірці біля цих слів упишіть, який склад наголошений.

дзиґа

білка

корабель

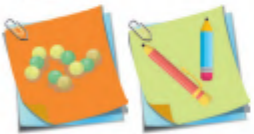
каштан

Домалюй комахам крила.

Назвіть предмети, доберіть до них слова — назви дій. Складіть речення за малюнком.

Напиши за зразком короткі похилі лінії із заокругленням унизу та вгорі. Обведи лінію, найкраще написану.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

МОВНІ Й НЕМОВНІ ЗВУКИ

Заплющ очі. Що ти чуєш? Промов своє ім'я.

Звуки **чують** і **вимовляють**. Звуки бувають **мовні** та **немовні**. **Мовні звуки** може вимовити **лише людина**.

Прослухай звуки. Кому вони належать? Які це звуки: мовні чи немовні?

Розгляньте малюнок. Хто може вимовити мовні звуки? А хто чи що створює немовні звуки? Поділіть слова на склади, поставте наголос.

Складіть речення за малюнком на с. 32 та схемами.

_____ . _____ .

- Прочитай скоромовку.
 - Прослухай скоромовку.
- Вивчи скоромовку напам'ять.

Жу-жу!

Жорж жоржиною милувався,
на жоржинах добре знався.

За Марією Дем'янюк

Позмагайтеся, хто швидше промовить скоромовку.

«Засвіти» лампочку лише під зображенням тих тварин, що видають немовні звуки.

Виконай вправу для пальчиків.

Напиши за зразком подовжені похилі лінії з петлею вгорі. Обведи лінію, найкраще написану.

- Прочитай вірш.
- Прослухай вірш.

Що чує зайчик

Соловейко: тьох-тьох-тьох.

Кошенятко: няв-няв-няв.

Поросятко: рох-рох-рох,

а собачка: гав-гав-гав...

У кущах зайко зітхає,

все мовчить і слуха.

В нього голосу немає,

зате довгі вуха.

Ігор Січовик

Розглянь малюнок.

Як ти гадаєш, мовні чи немовні звуки чує зайчик?

Хто може прийти до звірят і вимовити мовні звуки?

Поділи слова, розміщені на малюнку, на склади.

Склади речення за поданими схемами.

_____ . _____ .

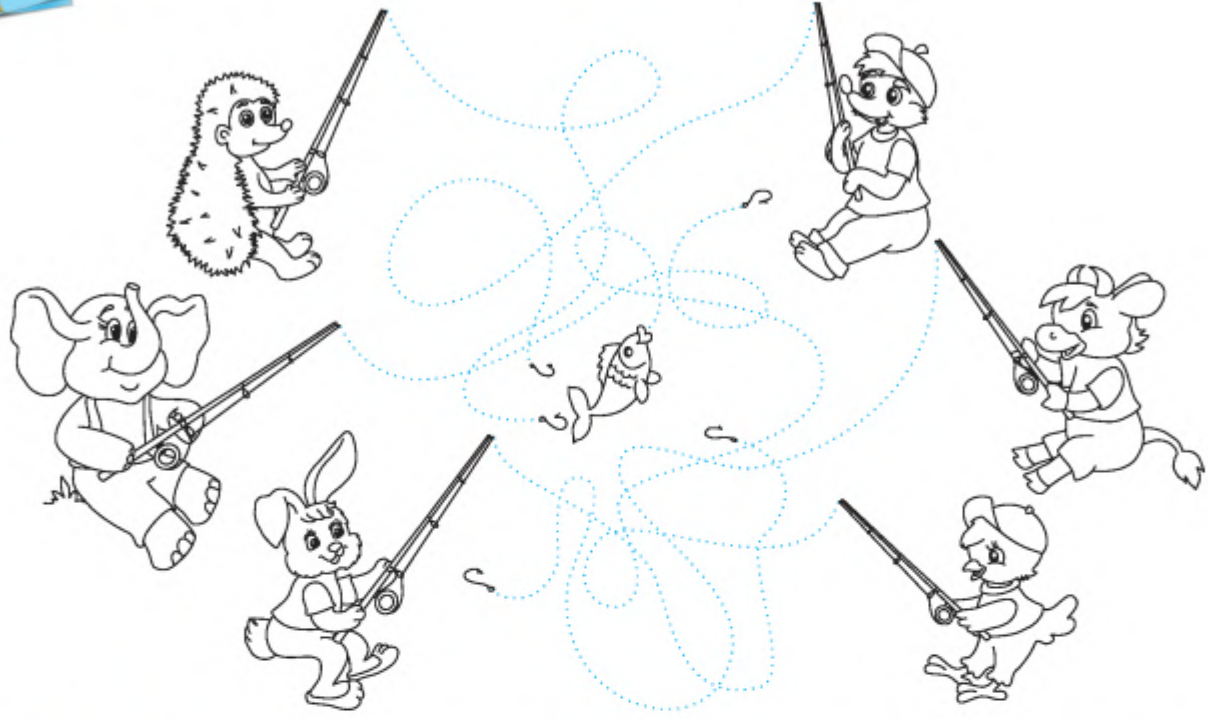
Позмагайтеся, хто назве більше мовних звуків за 1 хвилину.

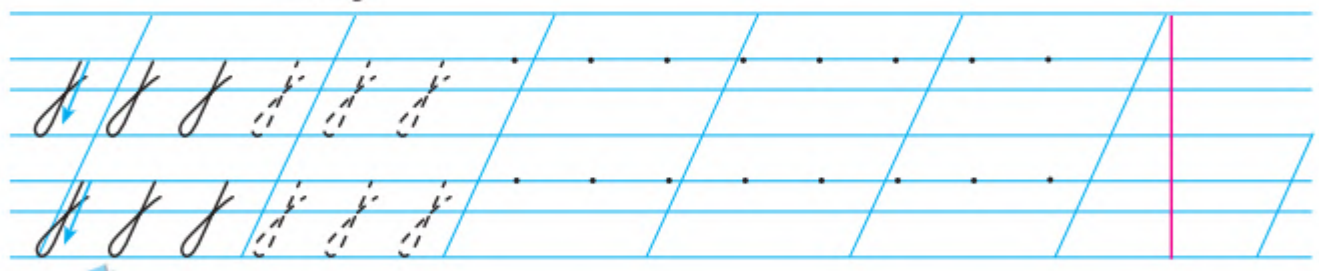
Виконай пальчикову гімнастику.

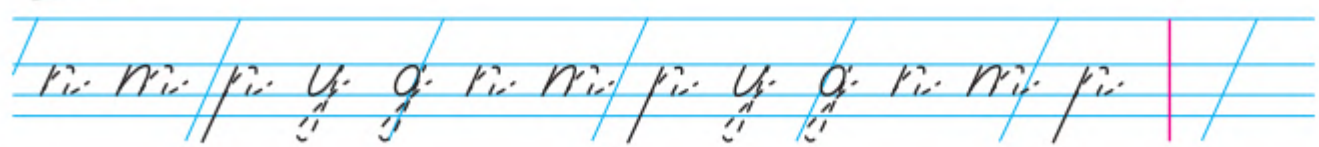
Хто упіймав рибку? Наведи і розфарбуй.

Напиши за зразком подовжені похилі лінії з петлею внизу. Обведи лінію, найкраще написану.

Допиши елементи букв.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

ГОЛОСНІ ТА ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ

Проспівай голосні звуки разом із папужкою.

В українській мові є голосні та приголосні звуки.

Голосні звуки **можна проспівати**. У **моделях** їх позначають • .

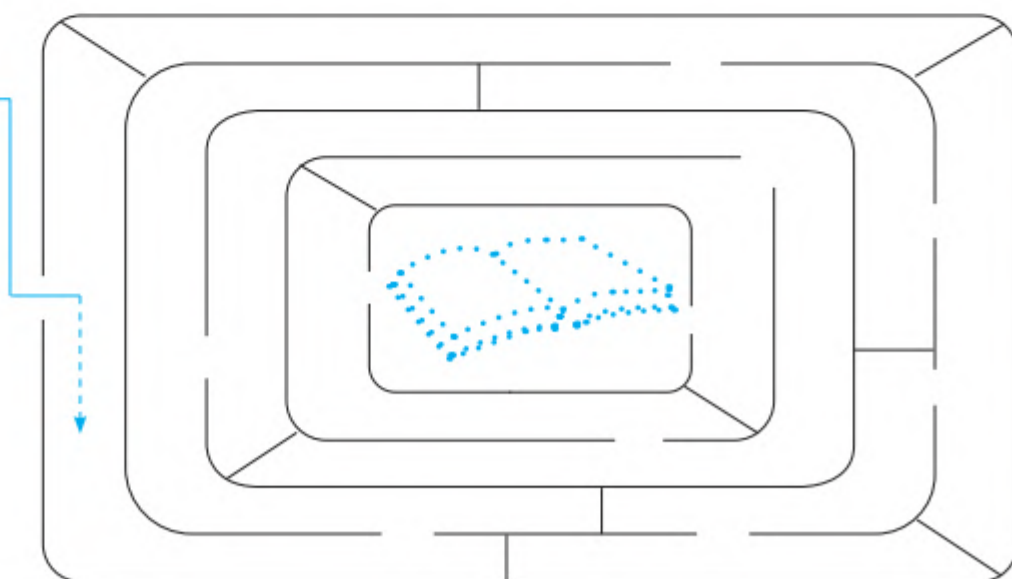
Розглянь малюнки. Назви яких зображень починаються з голосного звука? У клітинках біля цих малюнків упиши позначку голосних звуків.

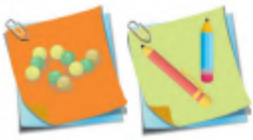
			
апельсин	м'яч	ожина	вивільга

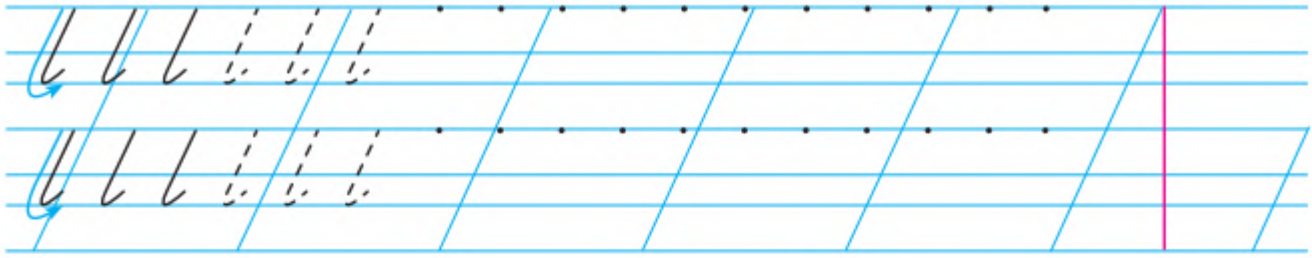
Знайди дорогу до книжки.

Наведи та розфарбуй зображення книжки.

Напиши за зразком подовжені похилі лінії із заокругленням унизу. Обведи найкраще написану лінію.

Приголосні звуки не можна проспівати.

Розглянь малюнки. Розфарбуй лише ті зображення, назви яких починаються із приголосних звуків.

мак

рак

санки

окуляри

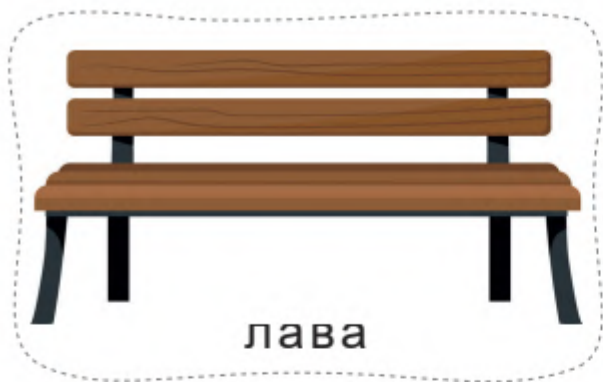

парасолька

Розглянь малюнок. Що роблять звірята? Назви ланцюжок звуків у назві кожної тварини. У назвах тварин назви спочатку голосні звуки, а потім — приголосні. Поділи слова на склади. Постав наголос.

Що зображено на малюнках? Назви ланцюжок звуків у словах.

лава

ліжко

Назви перший звук у слові **лава**.

Який це звук? Як його вимовляють: твердо чи м'яко?

Назви перший звук у слові **ліжко**. Який це звук?

Як його вимовляють: твердо чи м'яко?

В українській мові є **тверді** та **м'які** приголосні звуки.

Тверді приголосні звуки в моделі слів позначають **-**.

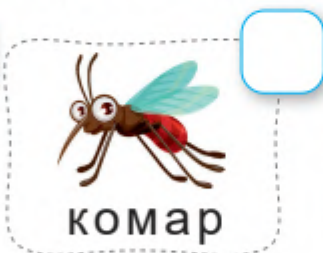
М'які приголосні звуки позначають **=**.

Розглянь малюнки. У клітинках біля малюнків упиши позначки перших звуків, як у звукових моделях.

бавка

комар

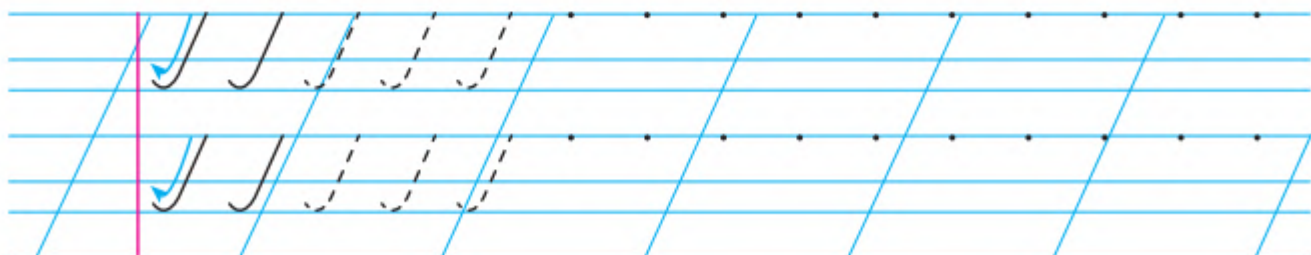
мураха

коник

Напиши за зразком подовжені похилі лінії із заокругленням унизу. Обведи лінії, найкраще написані.

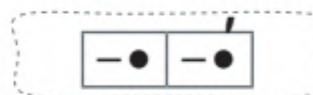
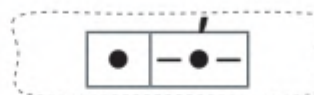

Назві ланцюжок звуків у словах на малюнку. Обведи олівцем улюбленого кольору позначку м'яких приголосних звуків.

З'єднай кожен малюнок з відповідною моделлю.

Назви деталі автомобіля. Промов ланцюжок звуків у кожному слові. Доповни моделі слів.

капот

вікно

дах

багажник

фара

колесо

труба

Обговоріть, які правила дорожнього руху вам відомі. Перегляньте мультфільм про правила дорожнього руху.

Правила дорожнього руху

- ✓ Автомобілі, автобуси, тролейбуси, які стоять, обходь ззаду. Трамваї — спереду.
- ✓ Не грайся на дорозі.
- ✓ Ходи лише тротуарами.

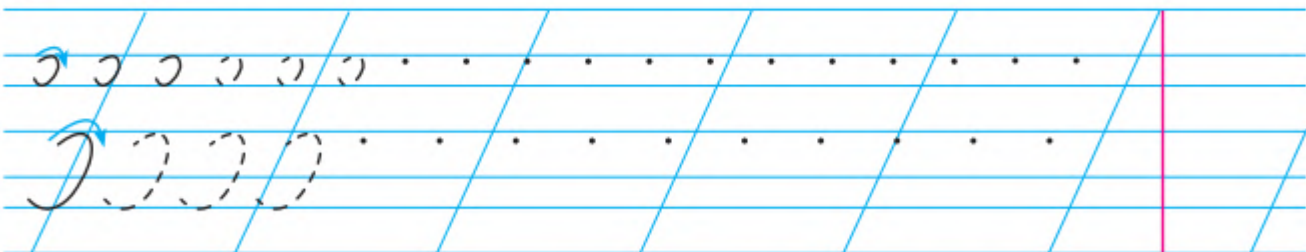
- Прочитай вірш.
- Прослухай вірш.

Пішохідний перехід
простелився слід у слід.
Пригальмуйте тут, машини,
перехід цей для людини.

Оксана Радушинська

Напиши за зразком праві малі та великі півовали.
Обведи півовал, найкраще написаний.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

- Прочитай вірш.
- Прослухай вірш.

Піжмурки

Як виходить Сонечко,
Місяць геть тікає,
і його до вечора
Сонечко шукає.
А коли вже змориться
і спочить лягає,

Місяць в небо випливе
й Сонечко шукає.
Сонечко із Місяцем
бігають по світу, —
цілий вік у піжмурки
граються, мов діти.

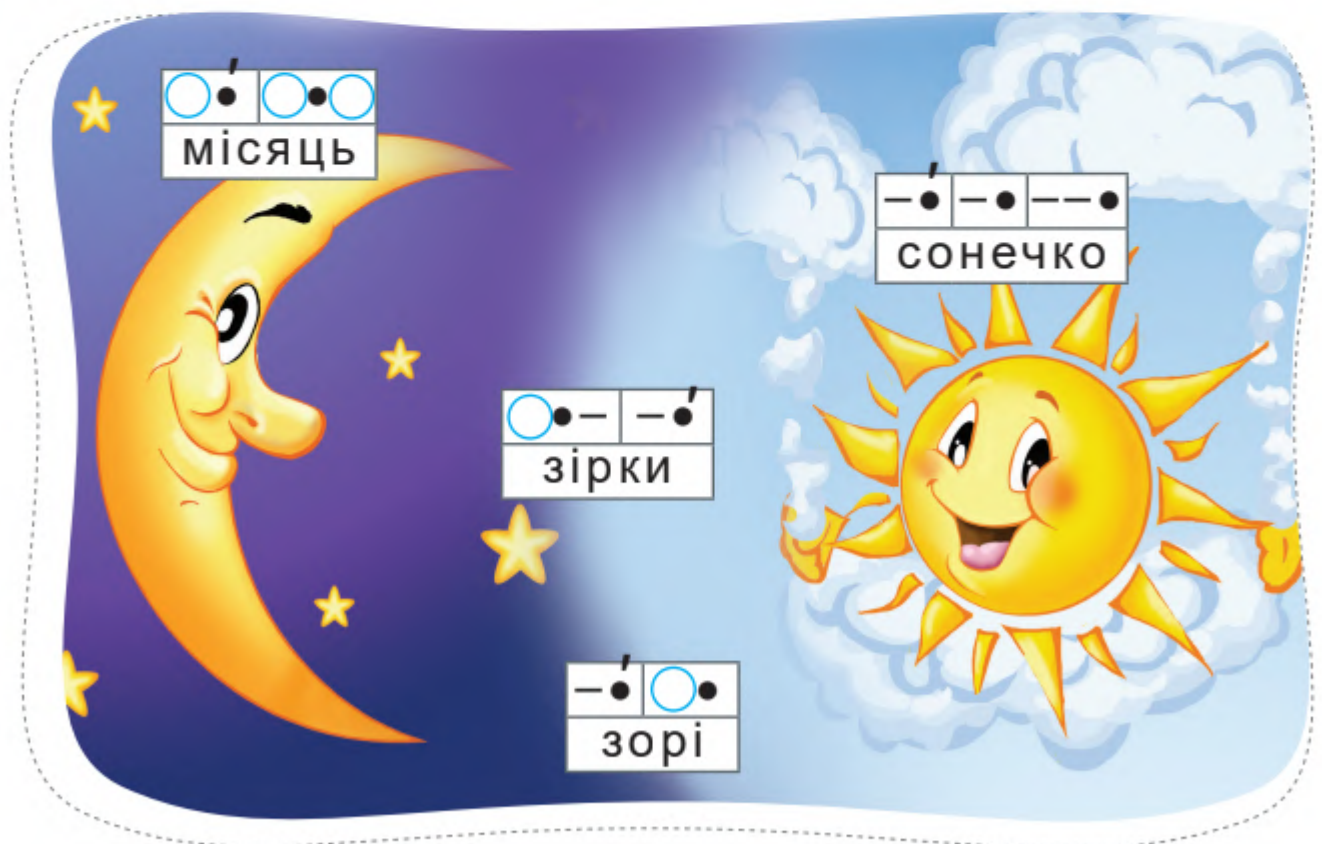
Григорій Усач

Розглянь малюнок.

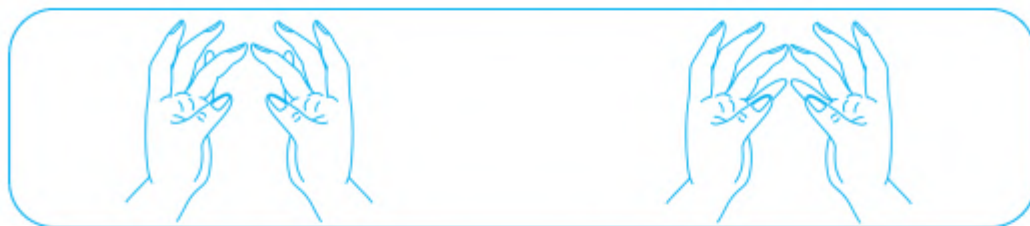
Промов ланцюжок звуків у назвах зображених предметів.

Назви м'які приголосні звуки. Упиши їх у моделях слів на малюнку.

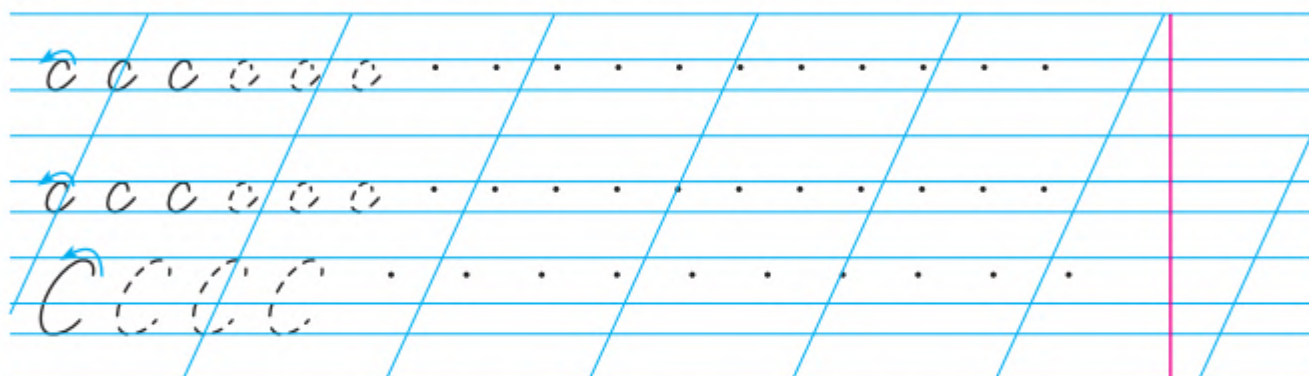

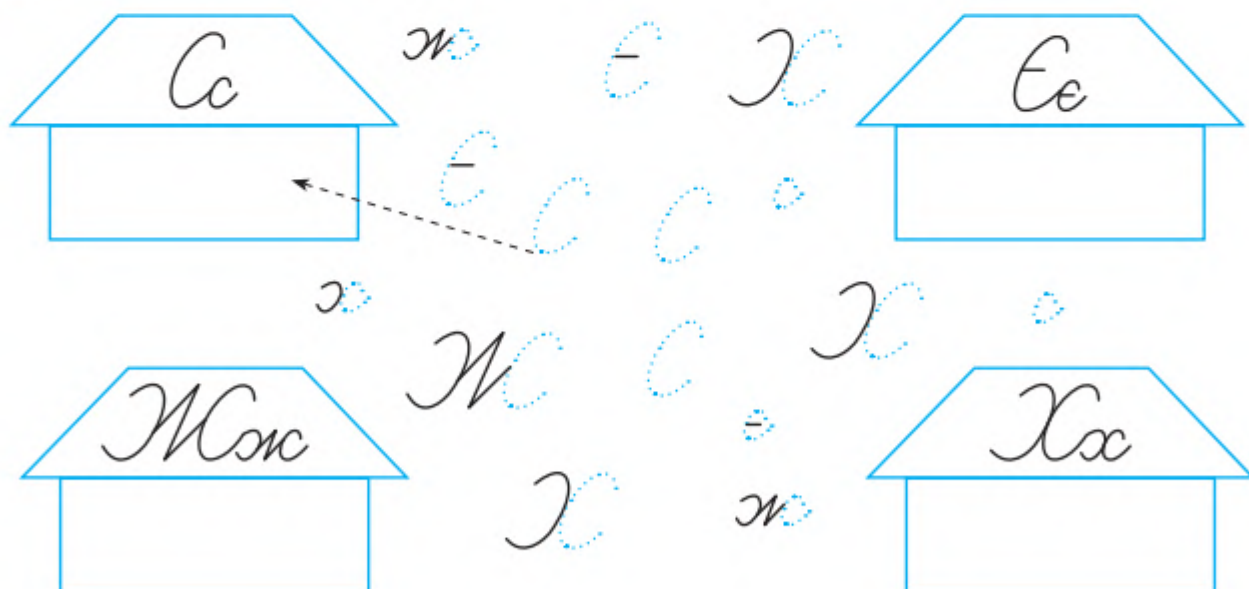
Виконай гімнастику для пальчиків.

Напиши за зразком ліві малі та великі півовали.
Обведи півовал, найкраще написаний.

Наведи елементи букв. За допомогою стрілочок «осели» їх у їхні будиночки.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

ДЗВІНКИ ТА ГЛУХІ ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ

В українській мові приголосні звуки поділяють на **дзвінкі** та **глухі**.

Промов слово **бабка**. Хто це? Комаха.

А тепер пошепки. Що ти почув / почула?

папка. Це комаха?

Щоб визначити, дзвінкий чи глухий звук, потрібно:

- ✓ затулити вуха долоньками;
- ✓ промовити звук.

Якщо у вухах **«дзвенить»**, то це дзвінкий приголосний.

Якщо **не «дзвенить»**, то це глухий приголосний.

Промов приголосні звуки в кожному слові. Визнач, які приголосні звуки: дзвінкі чи глухі.

терен

слива

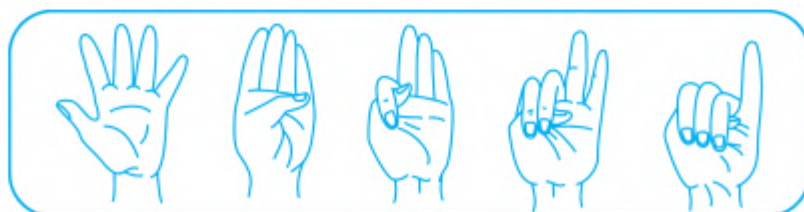
шапка

зірка

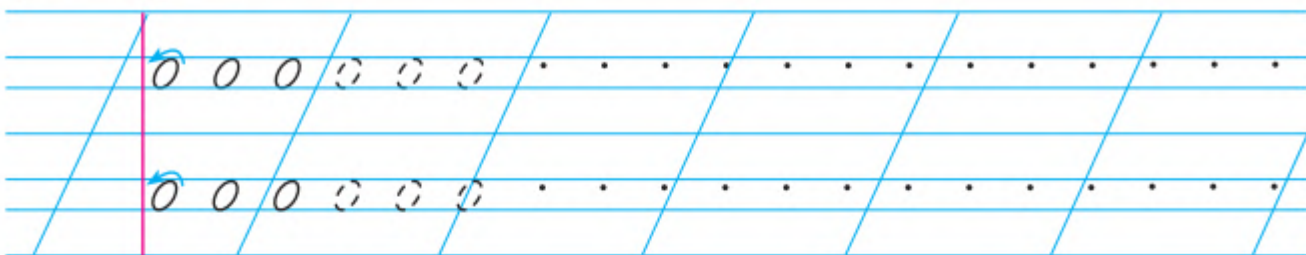

Зроби гімнастику для пальчиків.

Напиши за зразком малі овали. Обведи найкраще написаний овал.

- Прочитай вірш.
- Прослухай вірш.

Ще не накупався!

Річечка. Пісочок.

Хвилька налітає...

«Ти вже накупався?» —
сонечко питає.

Та у теплу хвильку

знов і знов пірнаю.

«Ще не накупався!» —
сонечку гукаю.

Наталка Поклад

Розгляньте малюнок. Обговоріть, які правила поведінки на воді вам відомі.

Перегляньте відео про правила поведінки на воді.

Правила безпечної поведінки на водоймах

- ✓ Відпочивай на водоймах лише в спеціально відведених місцях.
- ✓ У воді грайся лише під наглядом дорослих.

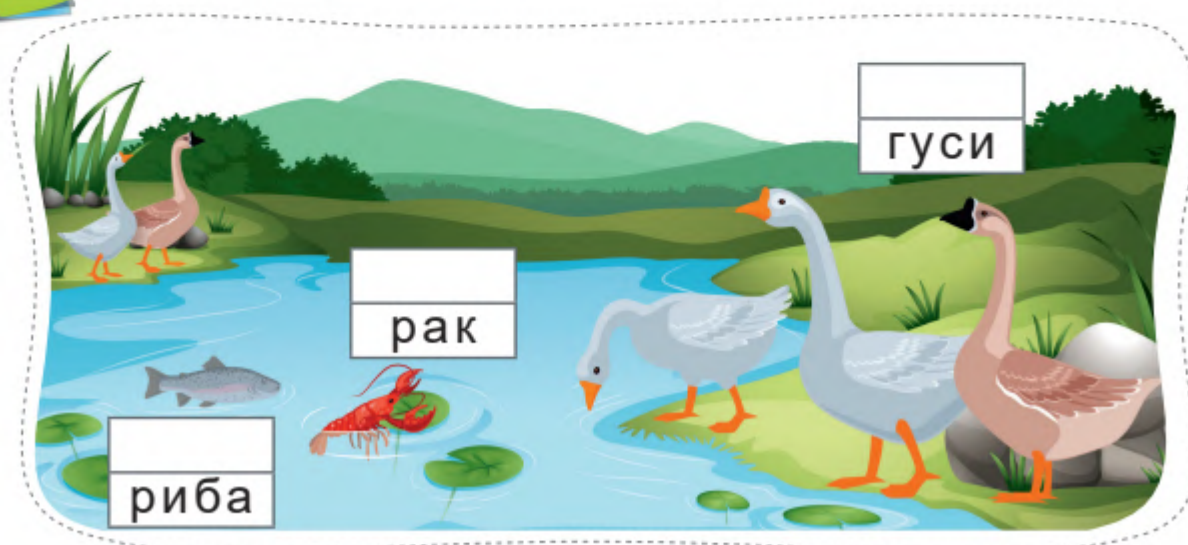

Промов ланцюжок звуків у кожному слові. Зафарбуй позначки приголосних звуків: у синій колір — якщо він дзвінкий, у жовтий — якщо глухий.

 листок 	 миша 	 чашка 	 гриб
 ваза 	 цибуля 	 капуста 	 гарбуз

Запиши звукові моделі слів.

гузи

рак

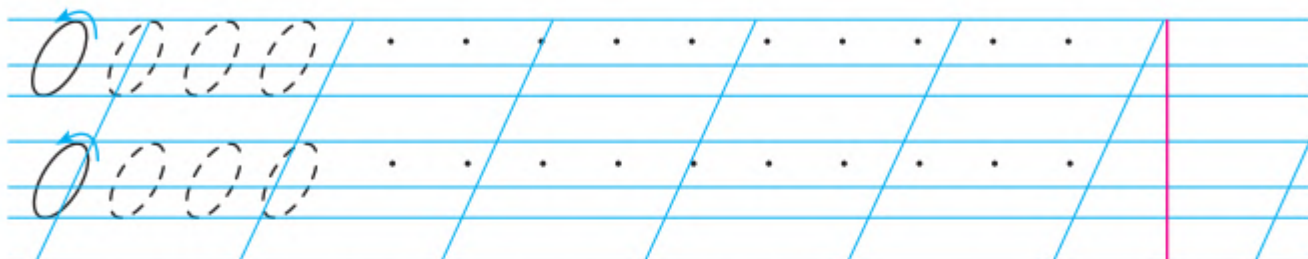
риба

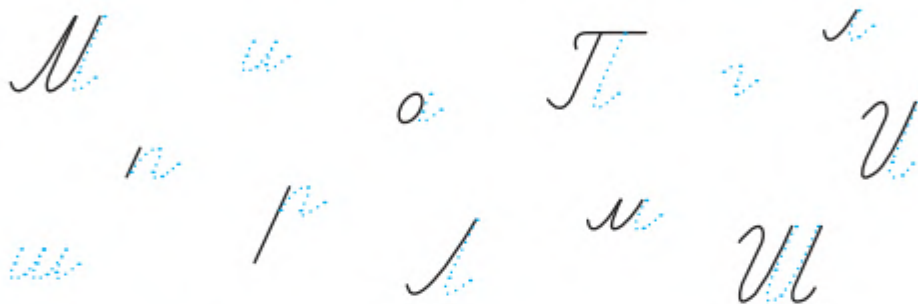
Зроби гімнастику для пальчиків.

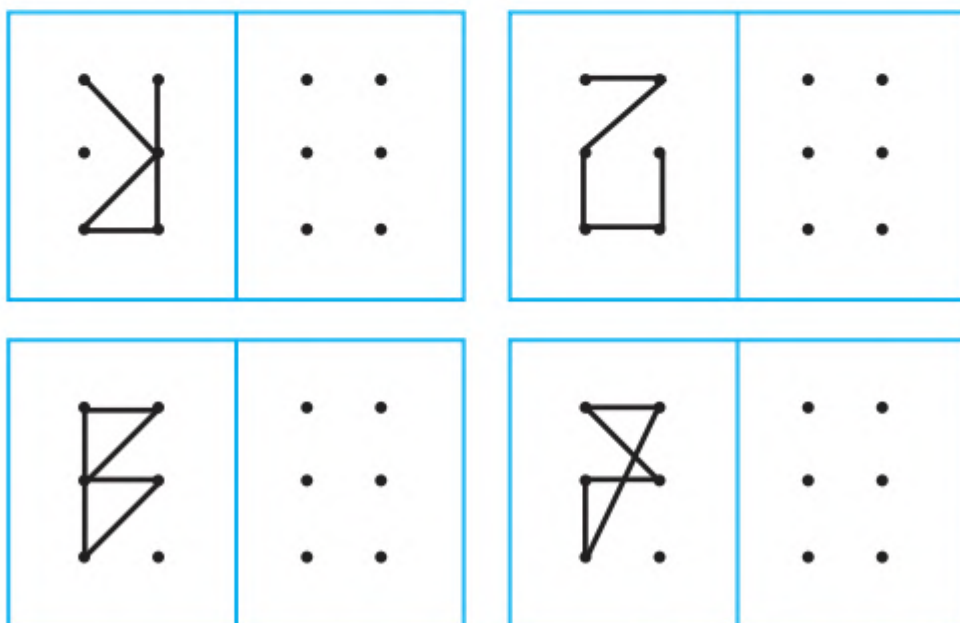
Напиши за зразком великі овали. Обведи великий овал, найкраще написаний.

Наведи елементи кожної букви.

Скопіюй фігури. Наведи.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

БУКВАРНИЙ ПЕРІОД

А а

Аа

плоди

Назви перший звук у назві першого плоду. Назви другий звук у назві другого плоду. Який це звук: голосний чи приголосний?

На письмі буква **а** позначає **голосний** звук [а].

Букви можна друкувати,
можна бачити й писати,

а почути — аніяк!

Це лише умовний знак.

Валентина Бутрім

Знайдіть довкола себе предмети, у назвах яких потрібно писати букву **а**.

Знайди та розфарбуй на малюнку букви **А**.

- Прочитай вірш.
- Обведи та прочитай усі букви **А, а**.

З букви **А** почнем, малята,
ми навчатися читати.
А яка ж та буква **А**?
Що нагадує вона?

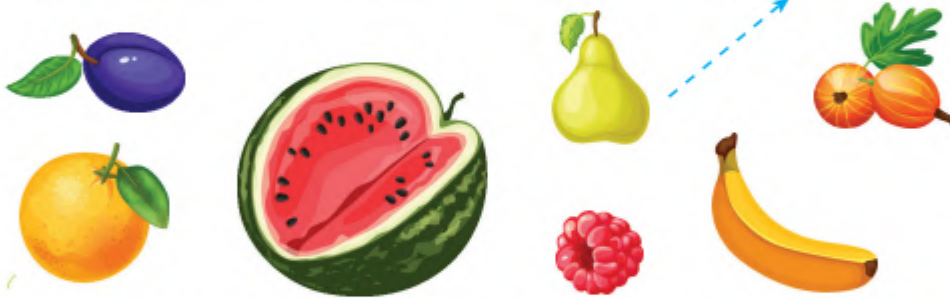
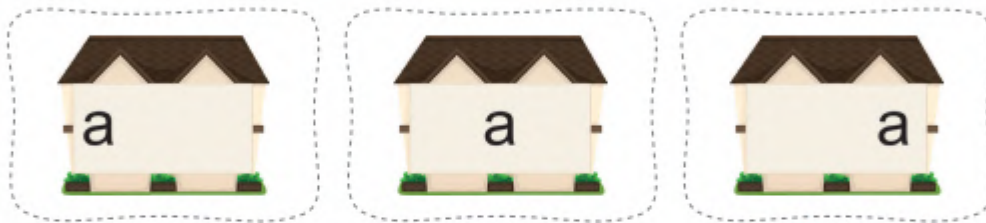
Досить схожих є прикмет:
мов шпаківня, мов намет,
мов курінь, що на баштані,
буква **А** здалася Тані.

За Варварою Гринько

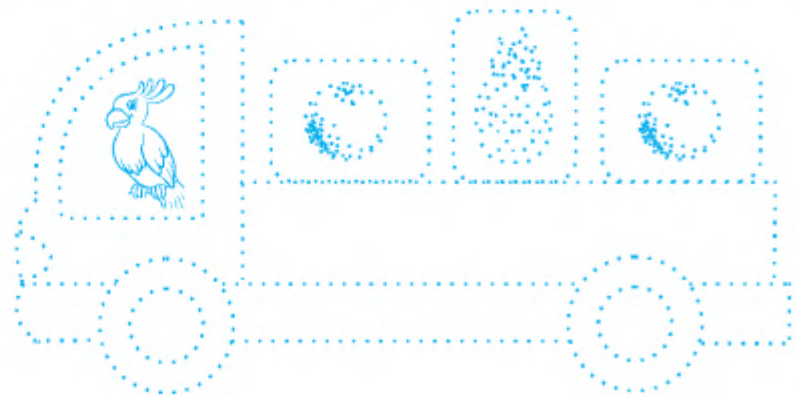
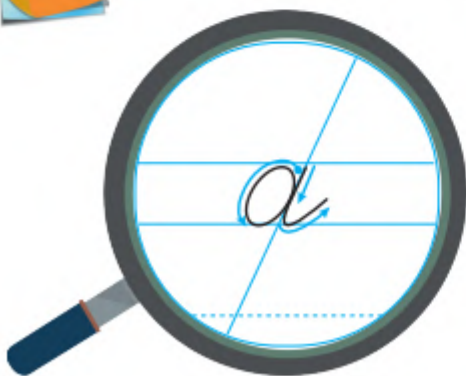
На які предмети схожа велика друкована буква **А**? А мала?

Гра «Знайди будиночок».

Обведи зображення предметів, у назвах яких є звук **[а]**. Розглянь написання рядкової рукописної букви **а** та виклади її на парті з підручних матеріалів.

Напиши за зразком. Обведи букву, яка написана найкраще.

Handwriting practice grid with three rows of slanted lines. The first row contains the letter 'a' followed by three dotted 'a's and a series of dots. The second row contains 'aa' followed by two dotted 'aa's. The third row contains 'a aa' followed by two dotted 'a aa's.

Назви предмети, зображені на малюнках. Промов ланцюжки звуків у їх назвах. Напиши в словах під знаком питання букву **a**. Розфарбуй предмет, у назві якого найбільше звуків **[a]**.

?

Handwriting line with the letter 'a' written in the middle.

? ?

Blank handwriting line.

? ? ?

Blank handwriting line.

Запиши стільки букв **a**, скільки тобі років.

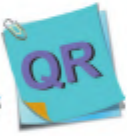
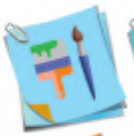
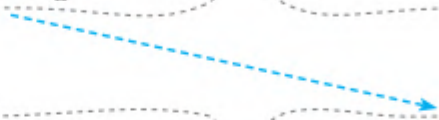
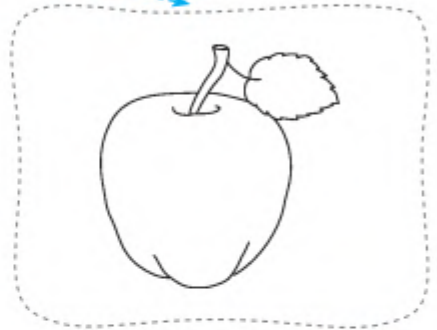
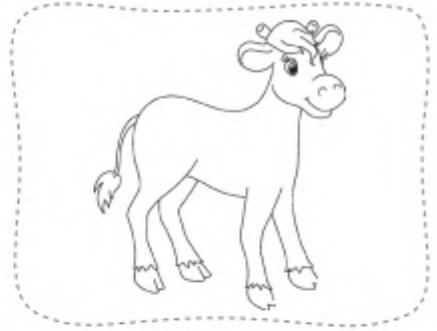
Blank handwriting line for writing the letter 'a'.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

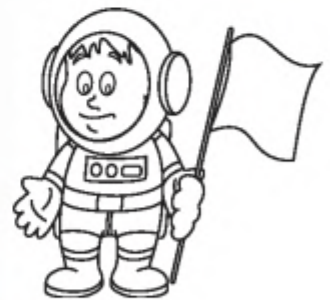

Назви зображення тварин. Розфарбуй малюнки, назви яких закінчуються звуком [a]. З'єднай зображення в пари за зразком.

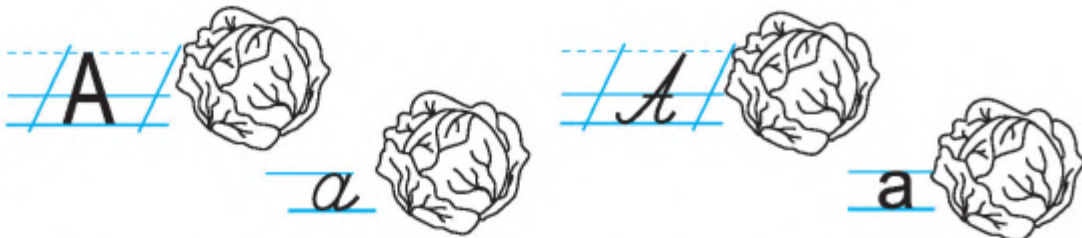

Знайди на малюнку букву А. Наведи її.

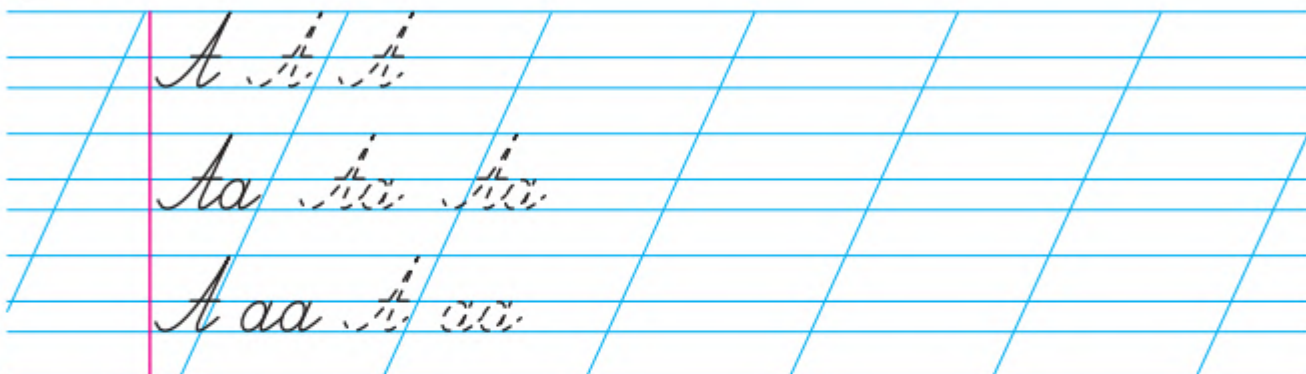

Розфарбуй зображення капустини біля великої рукописної букви **A**.

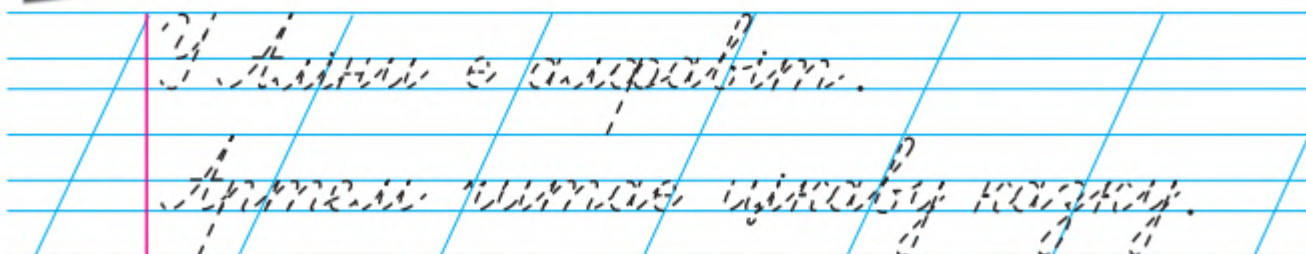
Напиши за зразком. Обведи букву, яка найкраще написана.

«Побудуй пірамідку» з рукописної великої букви **A**. Обведи букви, які написані найкраще.

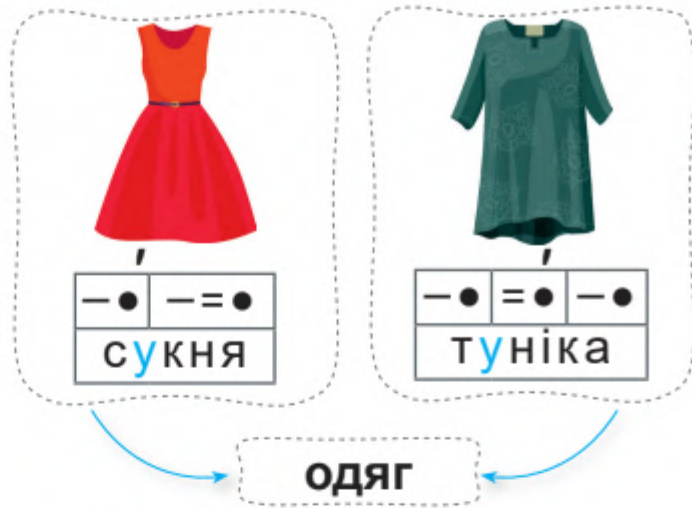
Наведи букви, які ти вмієш писати.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

уу
Уу

Назві ланцюжок звуків в обох словах. Який другий звук ти чуєш у назвах зображених предметів одягу? Який це звук: голосний чи приголосний?

На письмі буква **у** позначає **голосний** звук **[у]**.

Назвіть елементи одягу, у назвах яких є звук **[у]**.

- Прочитай вірш.
- Обведи та прочитай усі букви **у**.

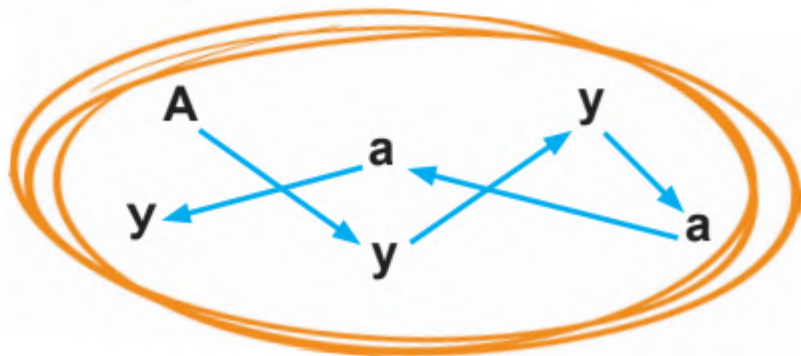
Заповз на дерево удав
і дуже мавпу здивував.
Сказала мавпа: — Чудася!
Він вміє так, як я не вмію.

Станіслав Шаповалов

Прочитай.

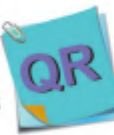
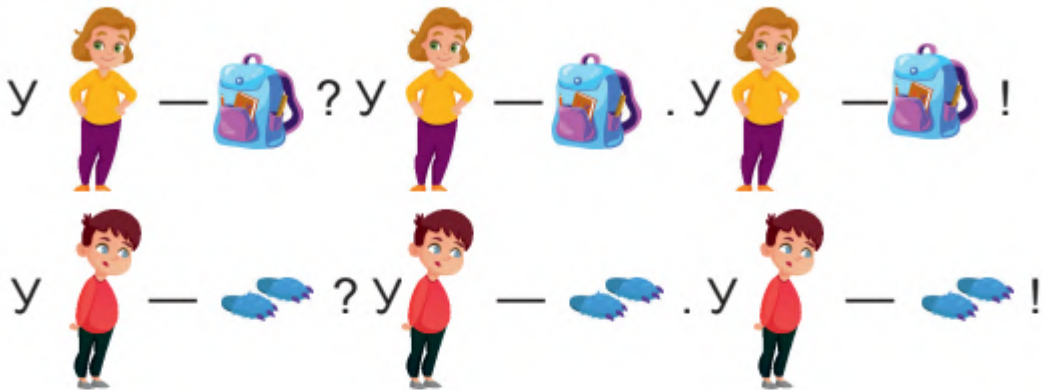
А-а-а.
У-у-у?
А-а-у!
У-у-а.

Перше слово в реченні потрібно писати з **великої** букви.
У кінці речення, залежно від інтонації, ставлять **.**, **!** або **?**.

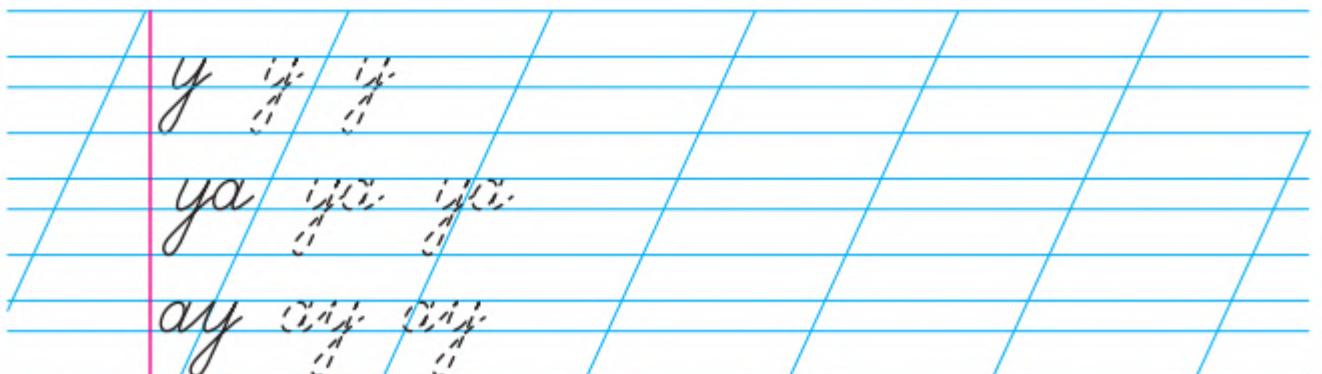
Прочитай речення з відповідною інтонацією.

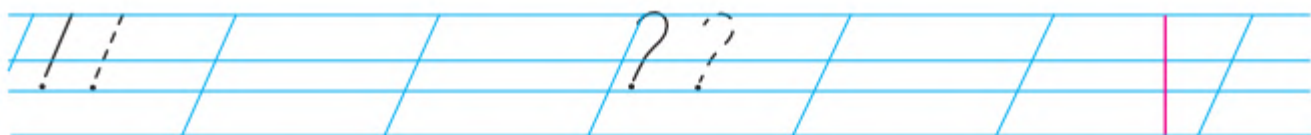

Наведи зображення предмета,
у назві якого є звук **[y]**.

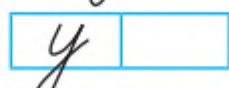

Напиши за зразком. Обведи букву, яка найкраще напи-
сана.

У якому складі потрібно написати букву **у**?
З'єднай стрілками зображення з відповідними
схемами за зразком. Розфарбуй.

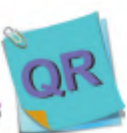
- Прочитай вірш.
- Обведи та прочитай усі букви **У, у**.

Усмішка у світі заблукала,
бо сумного хлопчика шукала.
На узліссі, в пущі — все дарма.
На узвишші, в лузі — теж нема!
І ніхто не знає, навіть я,
хто він є, яке його ім'я.

Григорій Фалькович

Як ти гадаєш, чи знайшла усмішка сумного хлопчика в нашому класі? Чому?

Перегляньте відеоролик. Позмагайтеся,
хто запам'ятав більше слів зі звуком **[у]**.
Що ви знаєте про букву **у**?

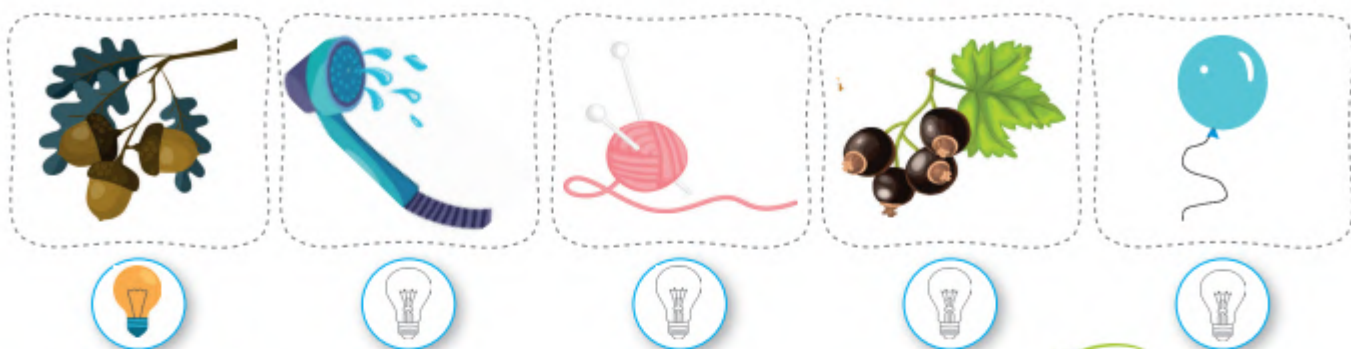

Оціни свою роботу, позначивши
відповідну крапельку.

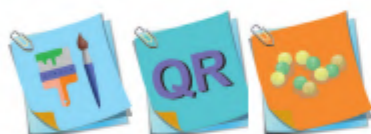

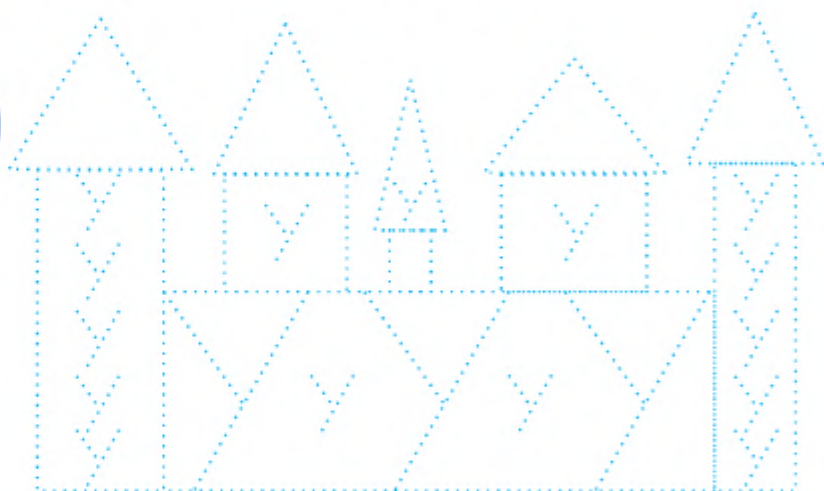
Визначте кількість складів у кожній назві зображених предметів. Назвіть складі́ зі звуком [у]. «Засвітійть» лампочку біля слів, у яких є звук [у].

Виконай пальчикову гімнастику.

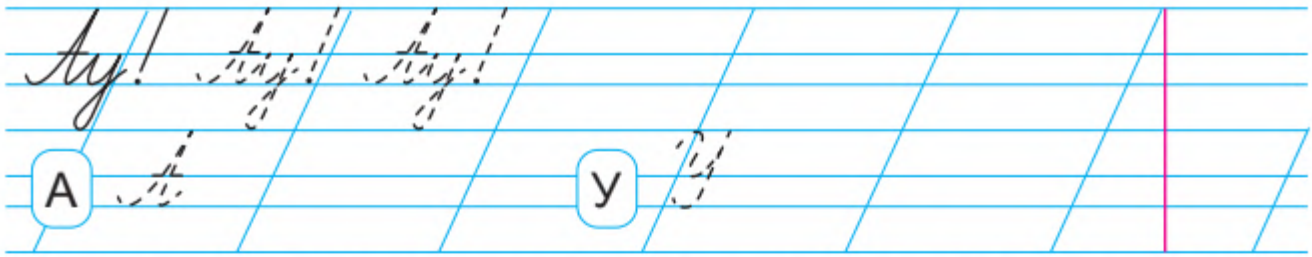

Наведи усі друковані букви у.

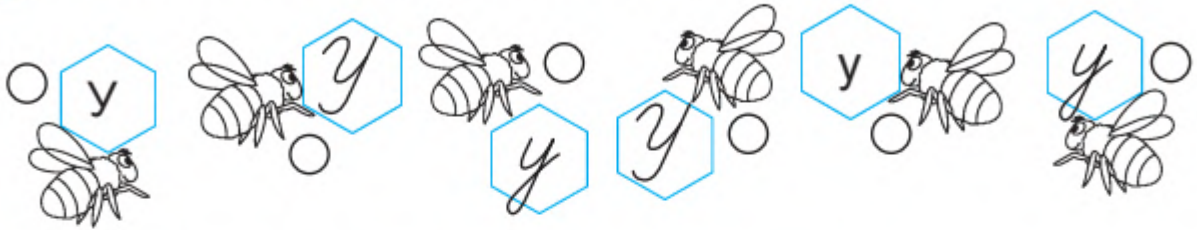

Напиши за зразком. Обведи букву, яка найкраще написана.

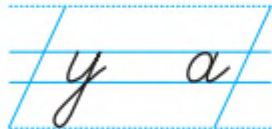
Зафарбуй у зелений колір кружечки біля бджілок, які написали велику рукописну букву **У**.

Назви ланцюжок звуків у назві кожного зображення. Напиши вивчені букви в тому порядку, що в словах.

? ?

? ?

? ?

? ? ?

? ?

? ?

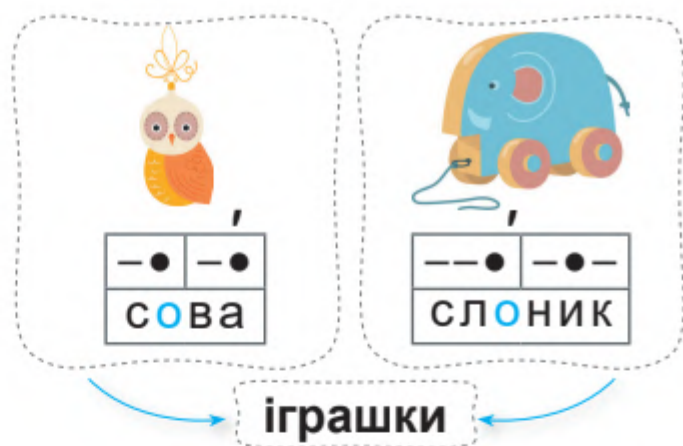

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

О о

oo

Назві́ другий звук у назві першої іграшки. Назві́ третій звук у назві другої іграшки. Який це звук: голосний чи приголосний?

На письмі буква **о** позначає **голосний** звук [o].

Які ще іграшки у своїй назві мають [o]? Назвіть їх.

- Прочитай вірш.
- Обведи та прочитай усі вивчені букви.

Глянув я́кось у ві́кно —
сонечко підби́лось.

Братик ка́же: «Буква **О**
в не́бі покотила́сь».

Григорій Усач

Який урок у дітей? Яку іграшку вони зробили? Із якої казки цей герой?

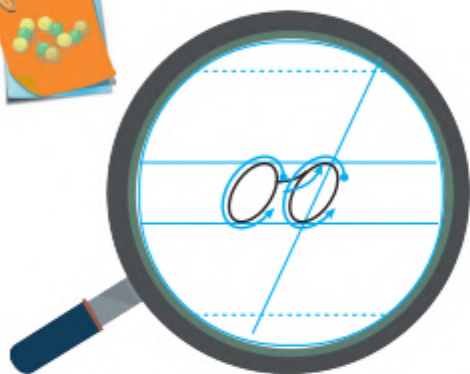

Прочитай.

O-o-o-o. Oo-oo. Oo? Oo!
A-o-a-o! O-a-yo.
Ao-oa. Oa-ao? Ao-oa!
Oy-yo-ay-yo? Oy-yo-ay-yo.
O-o? O-o-o-o!

Обведи зображення предмета, у назві якого більше звуків [o].

Напиши за зразком. Обведи букву та буквосполучення, які написані найкраще.

<i>o o o</i>						
<i>oy oy oy</i>						
<i>oa oa oa</i>						

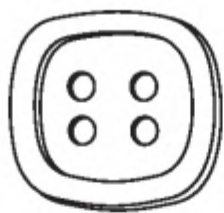

Запиши стільки букв o, скільки в тебе пальчиків на одній руці.

--	--	--	--	--	--	--

Розфарбуй всі зображення предметів, у назві яких є звук [o].

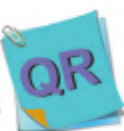

● Прочитай вірш.

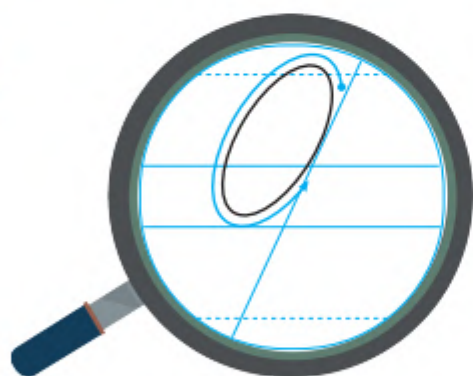
● Обведи та прочитай усі вивчені букви.

— Я по засіку метений,
я із борошна спечений!
Я від баби втік,

я від діда втік,
я від зайця втік,
то й від тебе утечу!

Придумай для дівчинки ім'я, яке починається з букви O. Розфарбуй одяг дівчинки.

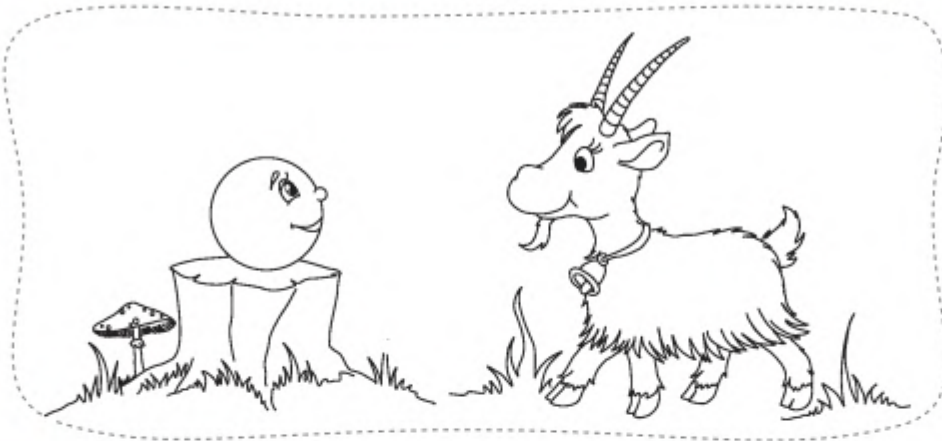
Напиши за зразком. Обведи букву, яка написана найкраще.

Оу Оу Оу Оу

Прослухайте українську народну казку «Колобок». Значення яких слів ви хотіли б дізнатись?

Обговоріть, що переплутав художник. Розфарбуйте малюнок.

Відтвори з друзями діалоги* персонажів. Розмалюй.

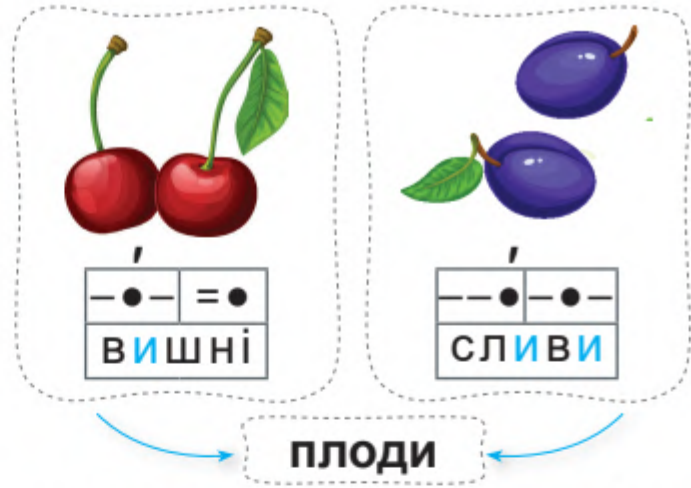
***Діалог** — це розмова між двома людьми або казковими персонажами.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

И и

Ии

Назви ланцюжок звуків в обох словах. Назви другий звук у назві першого плоду. Назви останній звук у назві другого плоду. Який це звук: голосний чи приголосний?

На письмі буква **и** позначає **голосний** звук [и] .

Які ще фрукти у своїй назві мають звук [и]? Назвіть їх.

- Прочитай вірш.
- Обведи та прочитай усі вивчені букви.

— Ич! — сичить сичиха.

— Ич? Тс-с, — сич їй стиха.

Григорій Храпач

З'єднай друковані букви з рукописними.

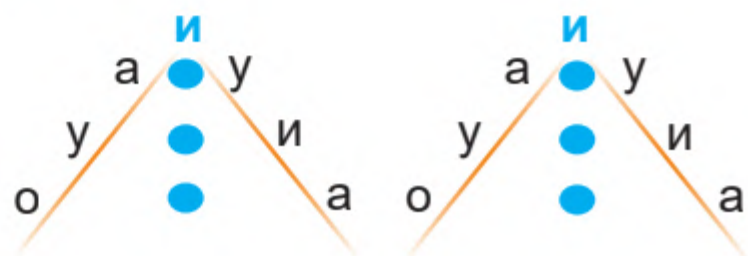
Прочитай швидко.

И-и-и.

И-и-и!

Уо-иу-уи!

Иа-иа-и?

Гра «Допоможи замовити страви». Як ви гадаєте, які страви, у назвах яких є звук [и], виберуть діти? Розіграйте діалог (складіть розмову між друзями).

Обведи зображення предмета, у назві якого ти чуєш звук [и].

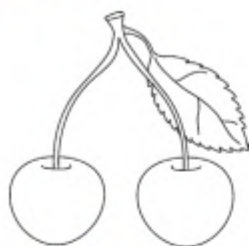

Напиши за зразком. Обведи букву, яка написана найкраще.

<i>и и и</i>				
<i>иа</i>		<i>иу</i>		

«Приготуй» десерт із фруктів, у назвах яких є звук [и]. Розфарбуй їх зображення. Обведи в словах букву и.

вишні

кавун

диня

виноград

сливи

Що ви знаєте про букву и?

Прослухайте казку «Лисичка і Журавель». Чому розсердилася Лисичка?

Що можна зробити, щоб Лисичка і Журавель знову подружилися?

● Прочитай уривок із казки.

● Прочитай усі сині букви.

Лисичка і Журавель

Іде Журавель на прошений обід. Лисичка наварила кашки з молочком. Розмазала тонесенько по тарілці та й поставила перед кумом.

— Смакуй, кумочку, не погордуй! Сама варила.

Журавель стук-стук дзьобом — нічого не спіймав.

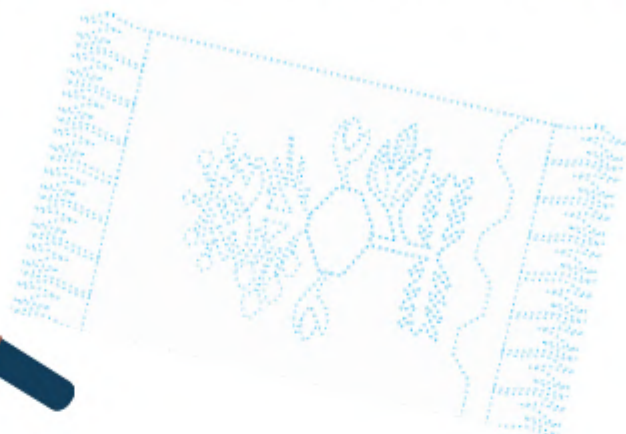
А Лисичка тим часом лиже та й лиже кашку.

(Продовж казку)

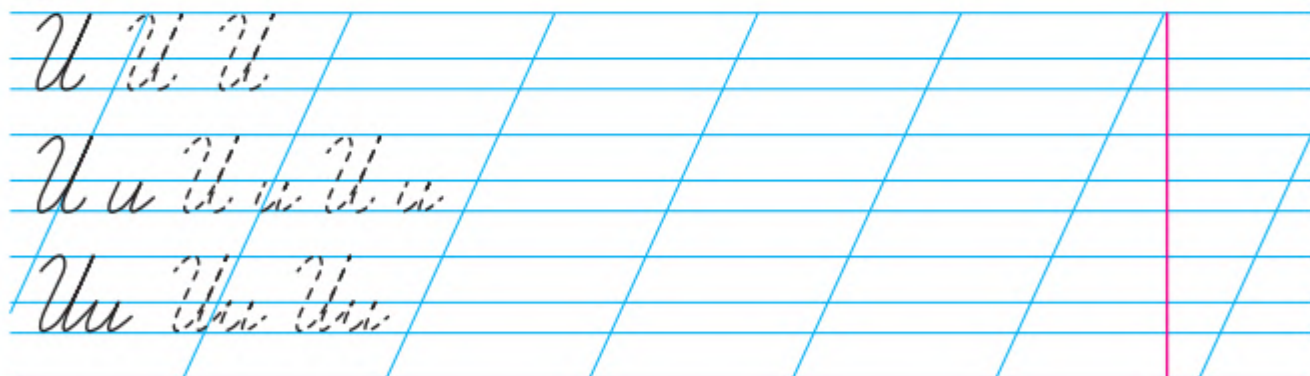
Наведи зображення предмета,
у назві якого ти чуєш звук [и].

Наведи букви.

Напиши за зразком. Обведи букву, яка найкраще напи-
сана.

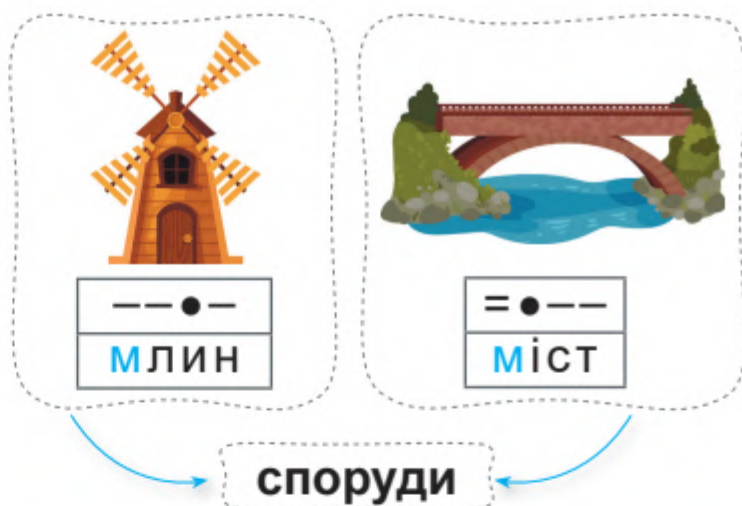

Оціни свою роботу, позначивши
відповідну крапельку.

М м

Мм

Назви перший звук у кожному слові. Які це звуки: голосні чи приголосні?

На письмі **приголосні** звуки [м], [м'] позначають буквою **м**.

Прочитай швидко.

ма
ма-ма

мо
ма-мо

му
ма-му

О-мо.
У-му.
А-ма?
И-ми!
ми
ма-ми

- Прочитай вірш.
- Прочитай усі сині букви.

Мамо, **ма**тінко, **ма**тусю,
я добра від тебе вчуся.
Ти **найкраща** в світі **мама** —
ніжна, добра і ласкава!

Оксана Радущинська

Обведи в словах букву **м**. «Засвіти» лампочки біля зображень квітів, які ростуть у полі. Розфарбуй їх.

мак

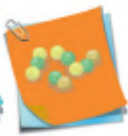
ромашка

тюльпан

мальви

Наведи зображення предмета, у назві якого є звук **[м]**.

Напиши за зразком. Обведи букву, буквосполучення чи слово, які написані найкраще.

<i>м</i>	<i>и</i>	<i>и</i>				
<i>ма</i>	<i>и</i>	<i>и</i>				
<i>ам</i>	<i>и</i>	<i>и</i>				
<i>мама</i>	<i>и</i>	<i>и</i>				

Ма	-а-
Макар	

Ма	-и-	а
Марина		

-	и	м	у	-
Тимур				

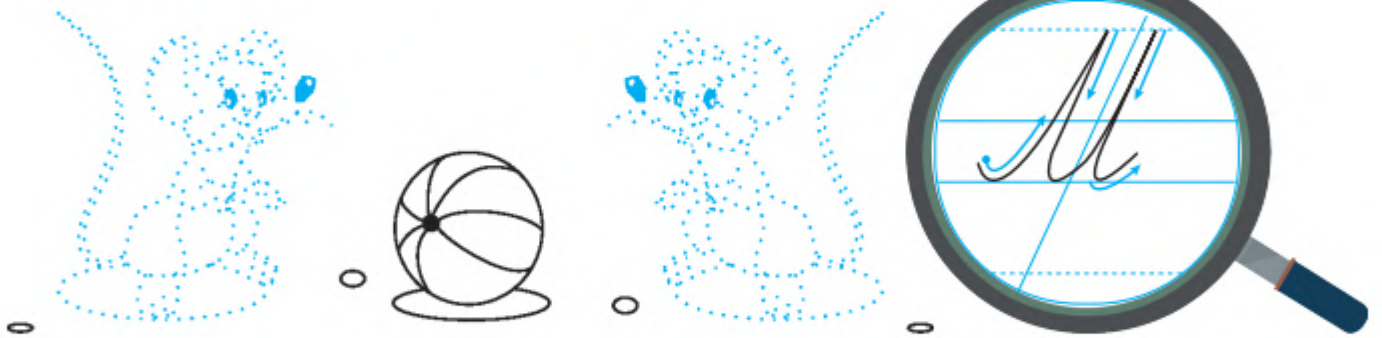
Ма	=	•	=	•
Марія				

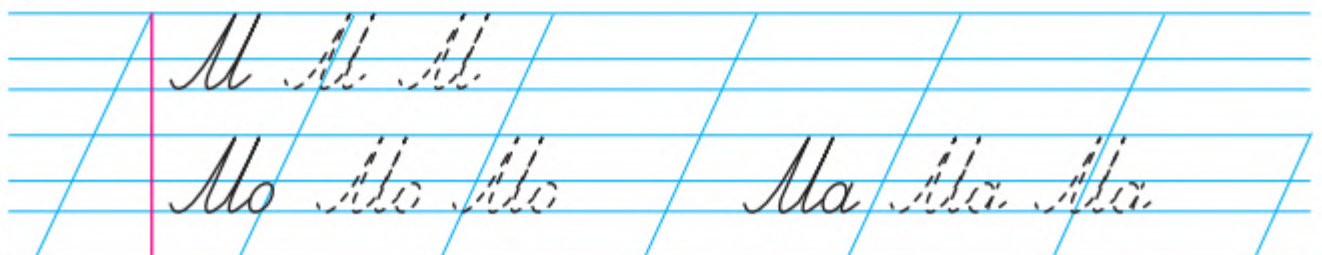
Ми у мами.
А ми у мами!
У мами ми.

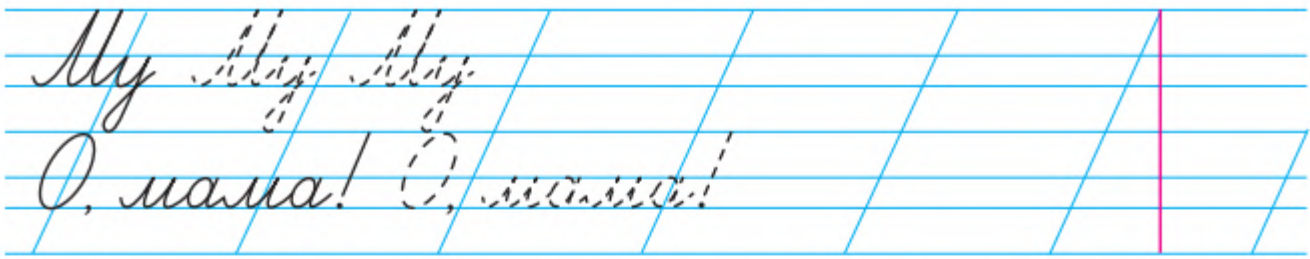

Наведи зображення мишки праворуч від м'яча. Придумай їй кличку. Як ти гадаєш, з якої букви потрібно написати кличку мишки?

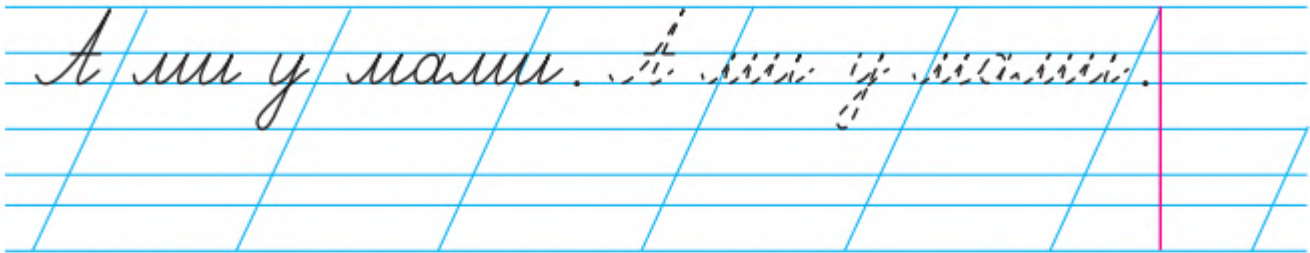

Напиши за зразком. Обведи букву, буквосполучення, слово, які написані найкраще.

Напиши за зразком.

Наведи букви, які ти вже навчився / навчилася писати.
Обведи ім'я хлопчика.

- Навчися читати чистомовку для рідних.
- Обведи та прочитай усі вивчені букви.

Мільйон мікробів на руках,
під мікроскопом — просто жах!
Візьму мило, кран відкрию,
руки я мерщій помію!

Юля Турчина

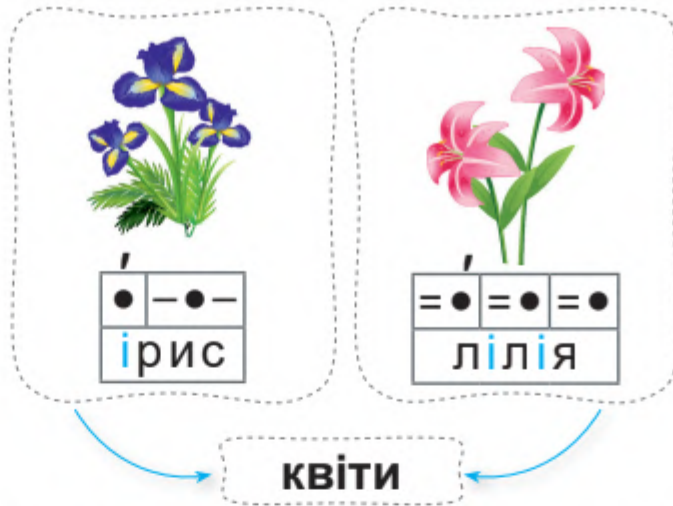
Запиши букви, які ти вже вмєш писати.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

І і
Іі

Який спільний звук ти чуєш у назвах квітів? Який це звук: голосний чи приголосний?

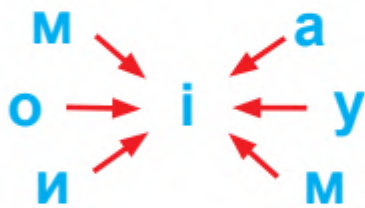
На письмі буква **і** позначає **голосний** звук [i].

У назвах яких квітів є звук [i]?

Прочитай швидко.

ма → ам → ама
мо → ом → омо
му → ум → уму
ми → им → ими
мі → ім → імі

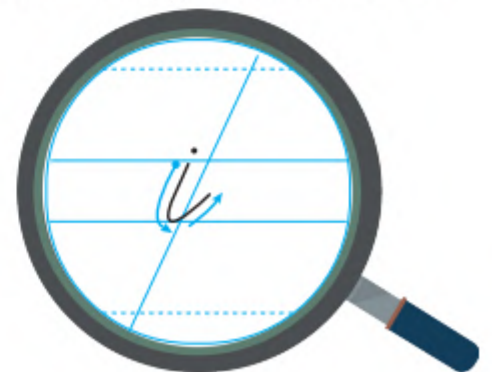
ма-ма ма-ми ма-мі ма-му ма-мо

Які слова зі звуком [i] ти запам'ятав / запам'ятала?

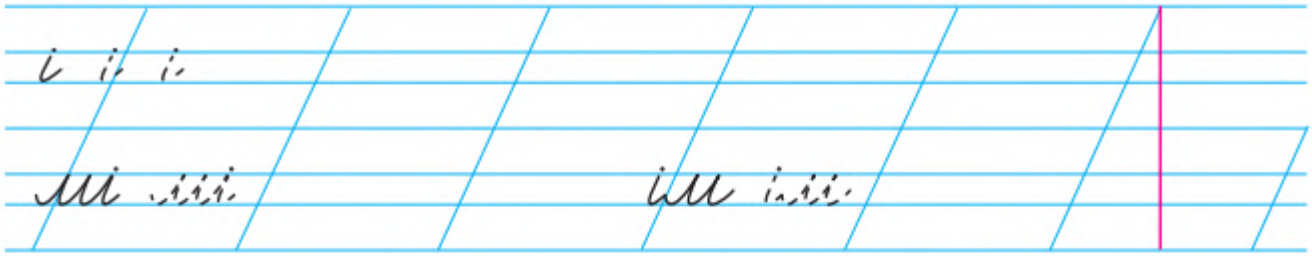

Наведи зображення предмета, у назві якого ти чуєш звук [i].

Напиши за зразком. Обведи букву, буквосполучення, які написані найкраще.

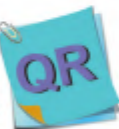

Переглянь відео. Який це театр?
Що ти про нього знаєш?

Ми і мама.

— Мамо, _____ і _____.

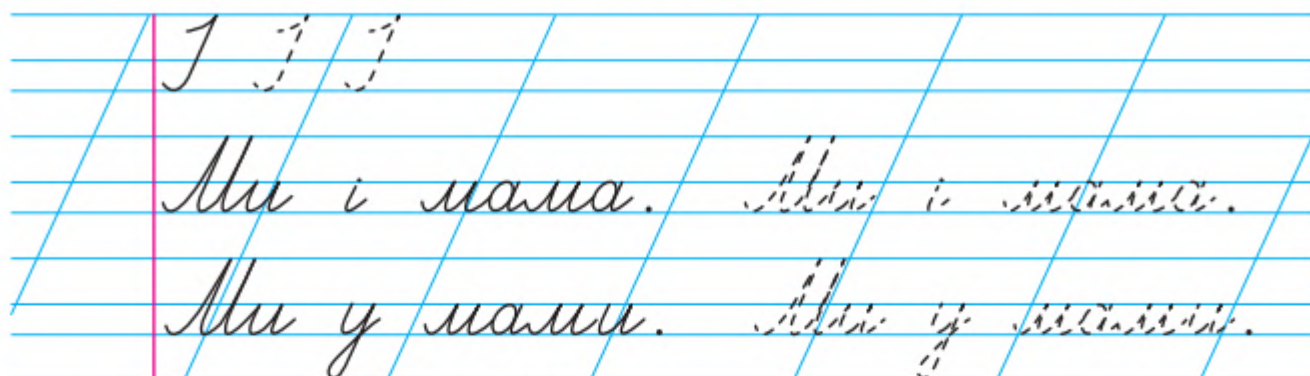

Розфарбуй зображення кухаря. Придумай ім'я кухареві, яке починається з букви **і**. Пригадай, із якої букви потрібно писати імена.

Напиши за зразком. Прочитай речення. Запиши їх.
Обведи букву чи слово, які написані найкраще.

- Прочитай вірш.
- Прочитай усі вивчені букви.

Ішов індик з індичкою,
ішов понад водичкою,
а за ними — індичатка...
Починаймо все спочатку.

Варвара Гринько

Назви зображених птахів. Наведи їх зображення.
Упиши вивчені букви в слова.

к · чк ·

леб · дь

п · вні · к

нд · к

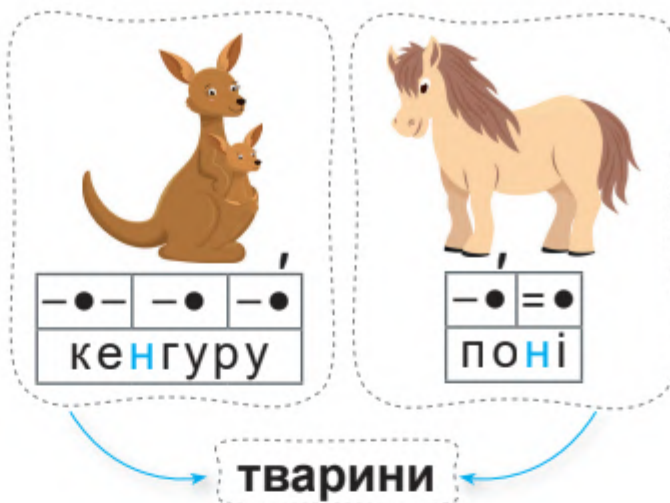

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

Н Н

Нн

Назвіть третій звук у кожному слові. Які це звуки: голосні чи приголосні?

На письмі **приголосні** звуки [н], [н'] позначають буквою **н**.

Прочитай швидко.

на — ан — ана	а-но
но — он — оно	о-ні
ну — ун — уну	і-но
ни — ин — ини	и-ну
ні — ін — іні	о-ни

Гра «Склади слова».

Ні ум Ін На Нон

Ніна Інна Нонна

Ніно Інно Нонно

У Наума — __анан. У Нонни — __имон.

А в Інни — ма__ина. — Ніно, на анана__.

Виконай руханку.

Продовж розмову (діалог) мами і синочка.

У Наума мама Інна.

— Мамо! На ,

Який спільний звук у назвах намальованих предметів? Наведи зображення предмета, яким ріжуть.

Напиши за зразком. Обведи букву чи буквосполучення, які написані найкраще.

<i>H H H</i>				
<i>HA HQ</i>		<i>OH OQ</i>		
<i>HO HQ</i>		<i>OH OQ</i>		

З'єднай стрілками букви так, щоб утворилися слова.

Склади речення, використовуючи службове слово та малюнки.

Прочитай. Про чю родину ти дізнався / дізналася?

Ні-на, ма-ма і

У Ні-ни —

У мами —

У — Ніна і мама.

Розкажіть одне одному про свою родину.

- Прочитай вірш для друга / подруги.
- Прочитай вивчені букви.

Нанизала намистинки,
намистинки з горобинки, —
низочку одненьку.
 Засвітилось променисто
 на кофтиночці намисто,
 мов коралі в неньки.

Варвара Гринько

Наведи зображення тварини, у назві якої є звук [н].

Напиши за зразком. Обведи букву чи буквосполучення, які написані найкраще.

<i>Н</i>	<i>Н</i>				
<i>Ні</i>	<i>Ні</i>		<i>Ну</i>	<i>Ну</i>	
<i>Ню</i>	<i>Ню</i>				

Напиши за зразком. Обведи слова, які написані найкраще. Спиши з друкованого тексту.

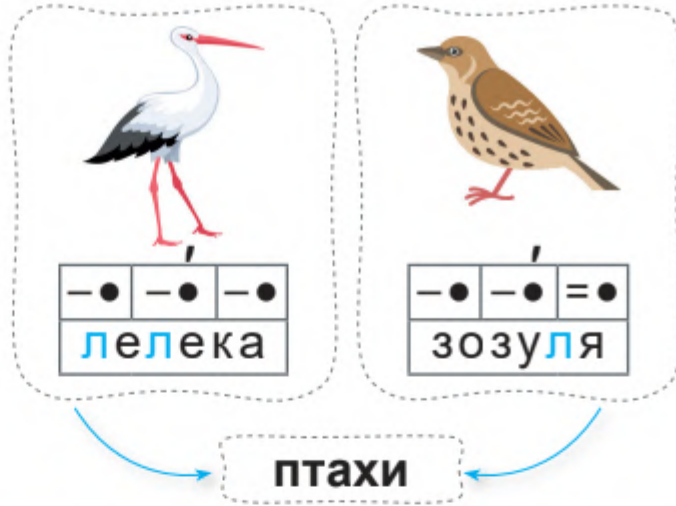
<i>Наум</i>	<i>Наум</i>				
<i>Ніна</i>	<i>Ніна</i>				

Наум і Нонна.

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

Лл

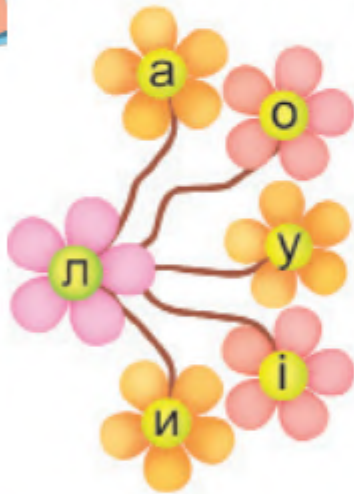

Назви́ перший звук у назві першої пташки. Назви́ п'ятий звук у назві другої пташки. Які це звуки: голосні чи приголосні?

На письмі **приголосні** звуки [л], [л'] позначають буквою **л**.

Прочитай швидко.

ал	ол	ил	ул	іл
ан	он	ин	ун	ін
ла	ло	ли	лу	лі
на	но	ни	ну	ні
ала	оло	или	улу	ілі
ана	оно	ини	уну	іні

Досліді, як наголос змінює значення слова. Прочитай речення.

ма́ла ма́ла

Ма́ла Алі́на ма́ла лимон. Ма́ла Амі́на ма́ла малину. Ма́лі Алі́на і Амі́на ма́ли лимон і малину.

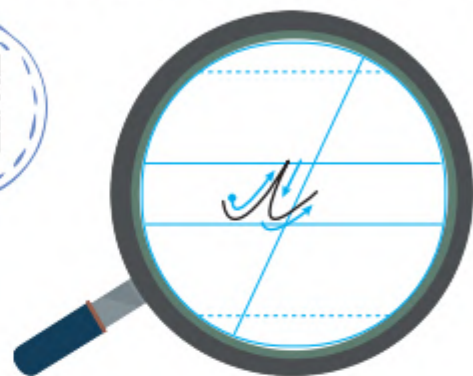
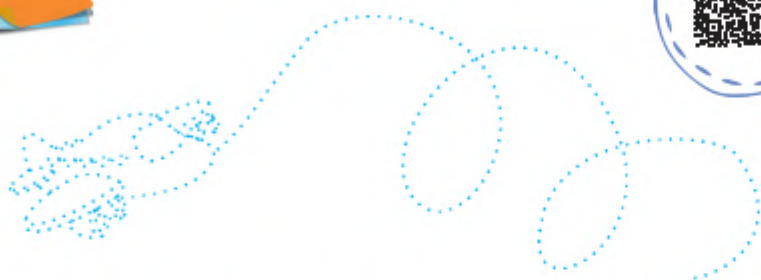
Наум і Алла ми́ли лимони. Амі́на і Алі́на ми́ли малину.

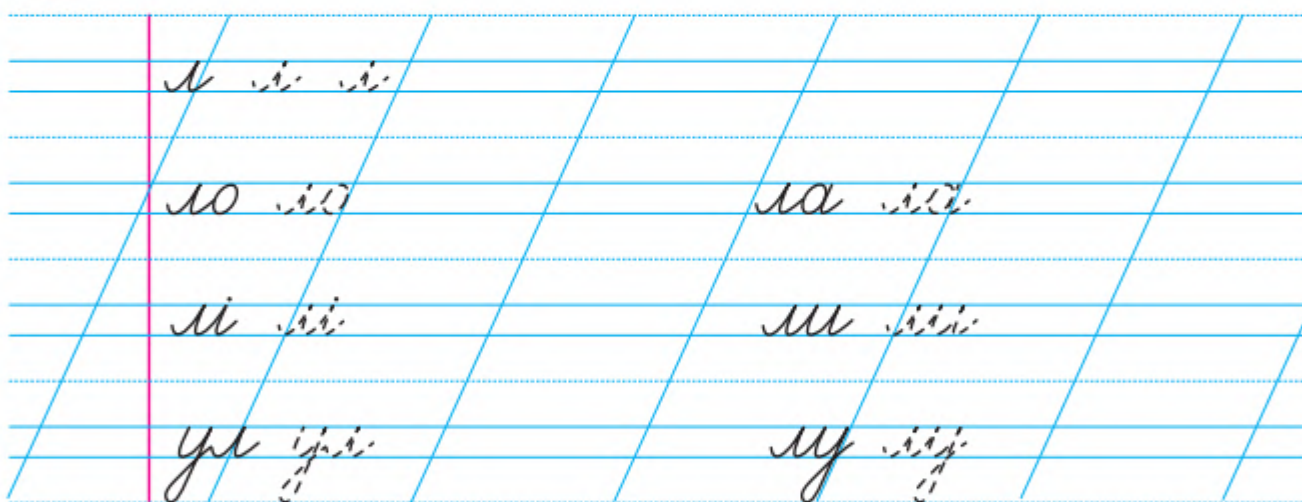
Гра «Склади слова».

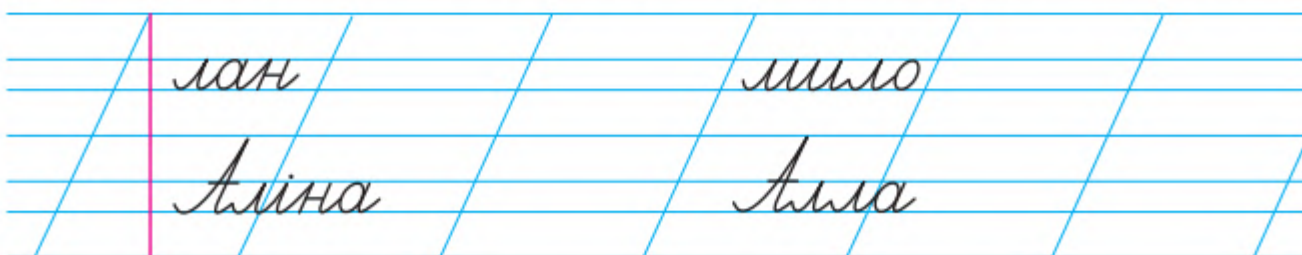
Назви перший звук у словах **лінія** та **літак**. Якою буквою його позначають? Наведи лінію, по якій летітиме літак.

Напиши за зразком. Обведи букву чи буквосполучення, які найкраще написані.

Прочитай слова. Склади з ними речення. Напиши за зразком. Обведи слова, які найкраще написані.

Прочитай слова.

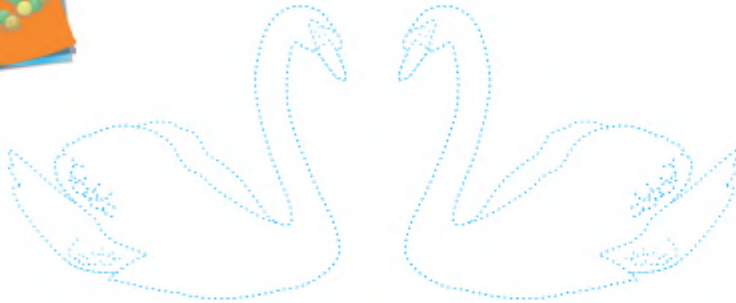
ла ли
лан лин
лани лини

лан — лани малá — малі мілина
лин — лини лимон — лимони малина
лила — налила ламала ламали

Що ти знаєш про лебедів? Що ти хотів би / хотіла б дізнатися про них? Наведи зображення лебедя ліворуч.

- Навчися читати вірш для однокласників і однокласниць.
- Прочитай усі вивчені букви.

Лис нечутно йшов по лісу.
Вийшов Лось назустріч Лису.
Лис у листі заховався,
цілий день не озивався,
бо ще змалку, з давнини,
грають в піжмурки вони.

Григорій Фалькович

У яку гру граються лось і лис?
Що переплутав художник?

Напиши за зразком. Обведи букву, буквосполучення чи слово, які написані найкраще.

<i>Л</i>	<i>Л</i>	<i>Л</i>			
<i>Лі</i>			<i>Ли</i>		
<i>Лу</i>			<i>Ла</i>		
<i>Ліна</i>					

Спиши з друкованого тексту.

Аліна і Ліна малі.					
--------------------	--	--	--	--	--

Оціни свою роботу, позначивши відповідну крапельку.

Зміст

Добукварний період	3
Ми — українці	3
Ознайомлення зі школою. Шкільне життя.....	5
Слова — назви предметів	7
Слова — назви ознак	12
Слова — назви дій.....	15
Слова — назви чисел.....	17
Службові слова.....	20
Речення.....	23
Поділ слів на склади	25
Наголос. Наголошений склад	29
Мовні й немовні звуки	32
Голосні та приголосні звуки.....	36
Дзвінки та глухі приголосні звуки.....	44
Букварний період	48
Буква А	48
Буква У	53
Буква О	58
Буква И	62
Буква М	66
Буква І	70
Буква Н	73
Буква Л	77

УДК 811.161.2(075.2)
К77

Схвалено для використання в освітньому процесі

*[рішення експертної комісії з педагогіки та методики початкової освіти від 20 січня 2023 року (протокол № 1),
рішення експертної комісії з проведення антидискримінаційної експертизи від 12 січня 2023 року (протокол № 2)]
№ 2.0004-2023 у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам*

Кравцова Н.

К77 Українська мова. Буквар : навч. посібн для 1 кл. закл.
загал. серед. освіти. У 4-х ч. Ч. 1 / Н. Кравцова, О. Придаток.
— Тернопіль : Підручники і посібники, 2023. — 80 с.

УДК 811.161.2(075.2)

Кравцова Надія Михайлівна, Придаток Ольга Дмитрівна

УКРАЇНЬКА МОВА БУКВАР

Навчальний посібник для 1 класу закладів загальної середньої освіти
У чотирьох частинах
Частина 1

Видавець, виготовлювач і розповсюдjuвач видавничої продукції Редакція газети «Підручники і посібники»
46000, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а. Тел.: (0352) 43-15-15; 43-10-31
Збут: pip.temopil@ukz.net Редакція: editoria@i.ua
Інтернет-магазин: www.pp-books.com.ua
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюдjuвачів видавничої продукції
серія ДК № 5143 від 05.07.2016 р.

© Кравцова Н., Придаток О., 2023